

HUMANITIES INSTITUTE

YEDEK PARÇA

1955

Aziz Nesin 1915-1995

İÇİNDEKİLER

Medeniyetin Yedek Parçası
Yazıdan Karakter Tahlili
Çapkın Hikâye
Zamane
Bir Okul Anısı
İş Hayatında Kadın
Uzatmayalım Efendim
Tarih Boyunca Düello
Suçlu Nasıl Bulunur?
Bir Amerikan Rüyası
Bir Yazı Nasıl Okunur?
Çiki Çiki Bom
İntikam
Eşek Davası
Kendi Kendimle
Kasabın Derdi
Bir Gazete Okunuyor
Hasan Baba Çeşmesi
Bir Derginin Adı
İyi Adam Lafının Üstüne Gelir
Merhum Papel
Terbiyem Müsait Değil
Apartman Peştamaliyesi
Milletvekili Olacak Vali Nutkundan Bellidir
Potinbağı Kralı İstanbul'da
Edebiyat Meraklısı
Kabadayı
Karalahana
Kambur Sabri'nin Radyosu
Metro Ne Piçuke
İskarpın
Suç Senin!
Çılgın Bir Aşk

Hakkında

Yedek Parça, Aziz Nesin'in 1955 yılında yayınladığı bir öykü kitabıdır. Otuz üç öyküden oluşmaktadır. Öyküler toplumsal meseleleri ele almaktadır. Öykülerindeki ana karaktere çoğunlukla "Hasan" ismini verdiği ve ana karakterin sıklıkla yazar olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Yazılarında, mizahi bir üslup kullanmayı sürdürmüştür. Yedek Parça öykü kitabında sosyal adalet, güç, yozlaşma, sınıf çatışmaları, toplumsal değişim, ön yargı gibi temalara yer vermiştir.

MEDENİYETİN YEDEK PARÇASI

Kişiler

Hamit Ağa Hamit Ağa köyde yaşayan ve çiftçilik yapan biridir. Bir oğlu bir kızı vardır. Kızı evlidir. Oğlu askerden yeni gelmiştir.

Hamit Ağa'nın kızı Evlidir. Kocasını ile enstitüden mezundur.

Hamit Ağa'nın oğlu Askerden yeni dönmüştür. Orada şoförlük yapmayı da öğrenmiştir.

Öykü

Hamit Ağa baskı ile traktör alır Hamit Ağa kahveye girer. Soluk soluğadır. Ne olduğunu sorarlar. Traktörden kurtulduğunu söyler ve anlatmaya başlar. Hamit Ağa'nın kızı, oğlu ve damadı traktör alması için ona baskı yaparlar. Yıl 1955'tir ve artık devir değişti, öküzle tarla sürmektense traktörle daha kolay olacak diye anlatıyorlardır. Bu baskılara karısının baskıları da eklenmiştir. Köydeki belli başlı kişilerin isimlerini sayıp, hepsinin traktör aldığını, bir tek onların kaldığını söylüyordur. Hamit Ağa sonunda baskılara dayanamayıp istemeye istemeye öküzlerini satar. Küçük bir traktör almanın yeterli olacağını söylese de çocukları kabul etmez. Traktörü alacakları yer de tarlanın ölçüsünü öğrenip küçük olanın yeterli olacağını söyler. Fakat çocukların ısrarı ile en büyük olanını alırlar. Öküzlerin parasının üstüne de 1000 lira kredi çekerler.

Traktör ile kaza yaparlar Traktörü alıp köye gelince onların traktörünü gören, borç harç aynı yere gidip traktör alır. Akşamları köy yolunda traktörler karşılaşıyordu. Hamit Ağa'nın oğlunun şoförlüğü iyi olduğu için zorluk çekmiyordu. Cumartesi oldu mu hep birlikte traktöre binip kasabaya, sinemaya gidiyorlardı. Sinema dönüşü yarış başlıyordu. Birbirine vuran ötekini geçiyordu. Onlarinkine de biri çarpmıştır. Traktörün bir parçası kırılmıştır.

İstanbul'da traktöre parça aranır Traktörü köye götürmek için iki hayvan kiralarlar. Traktörü aldıkları yere sorarlar ama parçası yok derler. Oğlu İstanbul'a gidip parça aramaya başlar. Bu sırada ondan haber gelmedikçe Hamit Ağa strese girer. Çift sürme zamanı geçiyordu. Öküzleri de sattığı için elinden bir şey gelmiyordu. Kızı ile bir çift öküz kiralarlar, tarlayı sürerler. Bu sırada oğlundan mektup gelir. Parçayı bulmakla çok uğraşmış o sırada bütün parayı bitirmişti. Adam bankadan para çeker ve oğluna gönderir.

Traktör yine bozulur Oğlu elinde bir civata benzeri parça ile gelir ve makineciye taktırırlar. Traktör çalışır. Kış gelince kar yağınca traktörü ahıra koyarlar. Bu sırada kredinin taksiti gelir. Borç ile taksiti öderler. Yaz gelince traktörü kullanmak için çıkarırlar. Ama traktör yine bozulur. Aldıkları kurumdan birini getirirler. Dişlisinin kırıldığını öğrenirler. Dişli yoktur. Başka bir traktör alırsan onun dişlisini takarsın diye öneride bulunurlar. Herkesin tarlasında çalışmayan bir traktör vardır. Parça bulamıyorlardı.

Traktör tamir edilir İkinci taksit gelir. Traktörü iade etmek isterler ama kabul edilmez. Adana'da bir adam bulurlar. Traktörün parçalarını yapabildiğini öğrenirler. Hamit Ağa'nın oğlu Adana'ya gider ve adam traktörü de görmek ister. İki öküzün arkasına bozuk traktörü bağlayıp götürürler. Orada da epey para harcarlar. Rezil olmamak için tarlanın iki dönümünü satarlar.

Milletvekili ile görüşme Traktör çalışır hale gelir. Hep cefasını çektik biraz da sefa sürelim diye traktöre binip gezmeye giderler. Oğlu başka traktörlerle yine yarışmaya başlar. Traktör yine bozulur. Bu sırada üçüncü taksit de gelir. On dönüm tarla daha satarlar. Traktörün bozulan parçasını da aralar ama yoktur. Kasabaya o bölgeden çıkan milletvekili gelmiştir. Hamit Ağa bunu duyar ve onu görmeye gider. Traktörün parçalarının bulunmadığını, bulmak için başka yollara başvurup bir sürü paralar verdiklerini anlatır. Milletvekili ithal edildiği için parçaları Amerika'ya ısmarladıklarını, oradan gelince fabrikasını kuracaklarını anlatmıştır. Şu an traktörlerin parçaları yoktur ama fabrika kurulunca artık bulunabilecektir.

Hamit Ağa traktörden kurtulur Öbür borçlar geldikçe Hamit Ağa sattığı öküzleri hatırlayıp daha da üzülür. Tarlaları satar ve borçları öder. Çok sinirlidir. Kızını, oğlunu, damadını ve karısını çağırır. Bu traktörü çalıştırmazlarsa onları kullanıp tarlayı süreceğini söyler ve onlara kızar. Traktör çalışır gibi olur ama her seferinde başka bir yerinde arıza çıkar. Orayı tamir ederler bir başka yeri arızalanır. Hamit Ağa sonunda dayanamaz ve balyozu alıp traktörü parçalar. Artık rahatlamıştır.

Temalar

Değişim/Geleneksel yaşam Hamit Ağa'nın ailesi tarafından geleneksel tarım yöntemleri yerine modern tarım yöntemlerine geçmesi için traktör satın alınmaya başlaması öykünün ana olayıdır. Bu baskılara dayanamayan Hamit Ağa yeniliklere ayak uydurmaya çalışmıştır. Fakat Geleneksel olandan modern olana geçiş sürecinde yaşanan aksaklıklar onu hayal kırıklığına uğratıp pişman etmiştir. Eski yöntemler zaman alıcı ve daha zordur. Fakat yeni olan yöntemin kullanımı henüz yaygınlaşmadığı için gerekli olan düzen henüz tam olarak kurulamamıştır. Öykü yeni bir düzenin oluşması aşamasının zahmetli olabileceği ve beklenen sonuçlara hemen ulaşamayabileceği mesajı içermektedir.

YAZIDAN KARAKTER TAHLİLİ

Kişiler

Hasan Gazetede yazı yazmaktadır. Düşük bir ücrete çalıştığı için sürekli maaşına zam almaya çalışmaktadır.

Öykü

Hasan'ın maaşı Hasan çalıştığı iş yerine stajyer olarak girmiştir. O dönem staj için ücretsiz çalışılıyor ve staj, çalışan kişiden faydalanmak için uzatıldıkça uzatılıyor. Bir süre staj yapan Hasan, patronu ile konuşup stajın ne kadar daha süreceğini sormuştur. Patronu ise onun iyi bir gazeteci olacağını, maaşını 50 lira yaptığını ama artık çapraz bulmacayı da onun yapacağını söylemiştir. Beş ay sonra bir çıkış daha yapınca aylığı beş lira daha artmış, her üç ayda bir beş lira arta arta aylığı yetmiş lira olmuştur.

Patronun zam için şartı Son bir çıkış daha yapınca patron kızmıştır. Onu ünlü bir yazar yaptıklarını söyleyip üstüne onun para vermesi gerektiğini söylemiştir. Ama Hasan, patronun yüzüstü olduğunu bildiği için yüzlülük yapıp konuşmaya devam etmiştir. Bunun üzerine patron yazıdan karakter tahlili yaparsa aylığına 5 lira daha zam yapacağını söylemiştir. Nasıl yapacağı konusunda da ipucu vermiştir. Herkes iyi huyları olduğunu düşünür ve başarısızlıklarını şanssızlığına bağlar diyerek buna göre yazmasını tembihlemiştir.

Hasan yeni görevinde başarılı olur Patron gazeteye ilan verir. Alman bir profesör ismi uydurur ve gazetede yazı tahlili için işe başladığını, el yazılarını gazeteye gönderirlerse karakter tahlili yapacaklarını belirtir. Gerçekten de gazetenin satışı artmıştır. Hasan sürekli kimsenin karşı gelemeyeceği, belirsiz ve ortalama şeyler yazıyorlardır. Bir gün çok uzun bir yazı gelir. Normalde bir cümle yazmaları gerekiyordu ama bu kişi çok uzun yazmıştır. Anlatıcı yazıyı yorumlarken konuşmayı seven ve sözünü zevkle dinleten biri olduğunu ve mesleğinin söz üzerine dayandığını yazmıştır. Bu kişi çıkıp gazeteye gelir ve yazarla tanışmak ister. Çünkü kendisi avukattır ve kendi ile ilgili söylenenler doğrudur. Profesörü tebrik etmek istemiştir.

Yalanların ortaya çıkışı Patronu Hasan'a Alman taklidi yapmasını ister. Onun dediklerini tercüme edecek de birini bulurlar. Avukat ve Hasan'ı tanıştırlar. Hasan, Almanca bilmiyordu. Almanca konuşuyor gibi yapar. Bu sırada içeri sırayla önce çaycı, sonra borçlu olduğu bakkal gelir. Hasan diye seslenerek ona bir şeyler söyler. Avukat durumdan şüphelenir. Patron ve odadakilere bakkala onun Hasan olmadığını söylese de bakkal inanmaz ve Hasan'da ağızdan Türkçe bir kelime kaçırmaz. Avukat ve bakkal Hasan'ın yüzüne tükürerek odadan çıkar. Patron da bir işi beceremediğini söyleyerek maaşından on lira kestiğini söyler.

Temalar

Sosyal adalet/Sömürü Hasan'ın patronu yanında çalışanları sömüren bir patrondur. İşsiz kalmamak için patronun dediklerini yapmak zorunda kalan Hasan zor durumda kalmaktadır. Patron ve çalışan arasındaki adaletsizlikler, çalışanların sömürülmesi ve hayatına devam edebilmek adına çarpık sistemin bir parçası olmayı sürdürmek zorunda kalması anlatılmaktadır.

ÇAPKIN HİKAYE

Kişiler

Yazar Yazar bir dergide çalışıyor ve öyküler yazıyordu.

Sekreter Dergide sekreterlik görevi yapan bir erkektir.

Öykü

Yazılması ertelenen hikâye Sekreter, Mayıs ayı gelince yazara çapkın bir hikaye yaz diye istek de bulunmuştur. Yazar ne olduğunu anlamasa da yazarım diye geçiştirmiştir. Fakat yazmadığı her hafta sekreter bunu sormaya başlayınca strese girmiştir. Artık temmuz ayı gelince hala yazmadığı içini yazmayacaksa başkasına yazdıracağı söylenmiştir. Yazar, çapkın hikâye yazamıyor diye kendi aleyhinde söylentilerin yayılacağını düşündüğünden en sonunda hikâyeyi yazmaya ve kurtulmaya karar vermiştir.

Beğenilmeyen hikâye Yazar, herkesi evden gönderip hikâyeyi yazmaya yoğunlaşır. Epey zorlanır. Sonunda bir hikâye yazar. Ertesi gün sekreter okur. Hikâyenin ilk kısmı hoşuna gider. Buraya kadar olan kısmında sarışın, dikkat çeken bir kadınla vapurda karşılaşan adam ondan etkileniyor ve etrafında dolanıyordu. En sonunda kadına birlikte plaja gitmeyi teklif ediyor, kadında elli liraya gideceğini söylüyordu. Adam çok deyince ise hayat pahalılığından, rujun, domatesin fiyatından bahsediyordu. Sekreter bu kısımda durur ve hikâyeyi beğenmez. Böyle mizah olmayacağını, insanların zaten geçim sıkıntısından bunaldığını onları eğlendirmesi ve bu konulardan uzaklaştırması gerektiğini söyler.

Yazarın ikinci denemesi Yazarın canı sıkılır ve eve kapanır. Zorlanarak da olsa yine bir hikâye yazar. Bu sefer yoksul değil zengin bir kadın karakter oluşturur. Sekretere getirir. Sekreter hikâyenin başlarını çok beğenir fakat ilerleyen kısımda yine itiraz eder. Kadın ve adam bir davette balkonda yaklaşıyorlardır. Romantik bir ortam vardır. Kadın birden kocasının göreceğini söyleyerek adamı durduruyordu. Adam ise neden onun gibi biri ile evlendiğini sorarak adama hakaret ediyordu. Kadın adamla evlenmediği zaman ödediği kiranın onu nasıl zorladığından, giyim kuşama giden paradan bahsediyordu. O sırada da adamla evlenmeye mecbur olduğunu söyleyerek ağlıyordu. Sekreter işi tatlı yerinden almayı bu kısımlara bağladığı için yine söylenir.

Yazarın önerisi Yazar artık gerilir. İlla beğendirmek için bir çapkın hikâye daha yazar. Sekretere gidip okur. İlk kısımda bir gözetleme deliğinden çıplak bir erkek ve kadını izleyen adamı, süresinin dolduğunu söyleyerek uyaran çıplak adam vardır. Gözetleyen adam, başka parası olmadığını söylüyordu. Parası olmadığı için ona teklifte bulunur. Kendisi kabine girecek, diğer adam çıkıp delikten onları gözetleyecektir. Yer değişirler. Yazar tam bu noktada hikâyeyi bitirir. Sekreter çok beğenir ve devamını sorar. Yazar bir hikâye yazması için normalde elli lira verdiklerini, yirmi beş lira vererek hikâyenin sadece bu kadarını dergiye koymalarını önerir. Çünkü hikâyenin devamında kız çalışıp geçinemediğinden, hasta çocuğuna eczaneden ilaç bulamadığından bahsedip ağlamaya başlıyordu. Yazar kıza ağlamamasını, hikâyeyi berbat ettiğini söylese de karakter karışma ağlayacağı diyordu.

Temalar

Sosyal adaletsizlik/Toplumsal eleştiri Hikayedeki yazar, toplumsal sorunlara dikkat çeken öyküler yazmaya alışmıştır ve ne kadar uğraşsa da sadece eğlence için yüzeysel hikayeler yazmayı beceremiyordur. Sonunda hikâyeyi yarım şekilde yayınlayarak sonunu yazmama çözümünü bulmaktadır. Yazarın çapkın hikayelerinde, her karakterin bir şekilde ülkedeki ekonomik problemlerden etkilenmesi, ekonomik eşitsizliğe ve toplumsal sorunlara dikkat çekmektedir.

ZAMANE

Kişiler

Anlatıcı Kırk yaşını geçmiştir. Dört kardeşin üçüncüsüdür. Bekardır. Bütün sevgisini yeğenlerine veriyor, onlarla çok ilgileniyordur.

Büyük ağabey Dar gelirli bir memurdur. Bütçesi eğlenmeye, gezmeye uygun değildir. Çok çocuğu vardır.

Küçük ağabey Kazancı yerindedir. Ortaokulun ikinci sınıfına kadar okuyabilmiştir. 15 yıldır evlidir ve 2 çocuğu vardır.

Küçük kardeş İlkokulu zor bitirmiştir. Zengindir. Karıkoca her türlü eğlence içinde oluyordur. Bir çocukları vardır.

Öykü

Anlatıcının ailesi Anlatıcı, kardeşlerini anlatırken, aldığı eğitim seviyesi düştükçe gelir durumunun daha da yükseldiğini vurgulayarak duruma mizahi açıdan yaklaşmıştır. Bir gün tüm yeğenleri onda misafirdir. Tam sekiz çocuk vardır. En büyüğü on iki en küçüğü üç yaşındadır.

Altan'ın istediği kitaplar Dokuz yaşındaki Altan bütün kitapları karıştırır. Ama kitapları beğenmez. Amcası ona uygun olabilecek kitap isimlerini sayar. Ama çocuk Robinson Crusoe, Jul Verne, Gülöver'in Serüvenlerini beğenmez. Kanlı Pençe, Aşk Dersleri, Seksoloji Ansiklopedisi gibi kitapların olup olmadığını sorar. Hiçbiri yoktur.

Çocukların soruları Fatoş ise on bir yaşındadır. Durmadan bir şeyler soruyordur. Amcaları olan anlatıcı çocuk terbiyesi üzerine okuduğu tüm kitaplarda çocukların sordukları tüm sorulara cevap verip açıklaması gerektiğini öğrenmiştir. Yeğenleri soru sordukça onlara pedagojik olarak uygun cevaplarla açıklamalar yapıyordu. Fatoş suni ilkahın ne olduğunu sorar. Amca ne diyeceğini bilemez. Anne tek başına çocuk yapmak isterse ve baba bulamazsa diye açıklamaya girişir. Tam o sırada küçük Erol lafa karışır. Gazetede okuduğu uygunsuz vaziyet kelimesinin ne olduğunu sorar. Amca düşünür. Bunu da pedagojik olarak açıklayamayacağına karar verir ve küçük bir yalan söyler. Uygunsuz vaziyetin etrafını rahatsız etmek, gürültü yapmak anlamı olduğunu söyler. Bu kez de Yılmaz işgal etmenin anlamını sorar. Bir kızın değerli bir şeyi çalınırsa diye açıklamaya girişir ama yeğeni Yıldız kendisinin dün bu konuda başına gelen olayı anlatmaya başlar. Amca onu susturur ve kızar. O kelimeyi kullanmasını engeller. En son yeğeni Aydın çocuk nasıl yapılır diye sorar. Amca kendince geçiştirecek cevaplar verirken hepsi kahkahalarla gülerler.

Amcanın utancı İçlerinden birisi dalga geçerek amcasının hiçbir şey bilmediğini, daha çocuğun nasıl yapıldığını bilmediğini söyler. Çocuklar kahkaha atarken amca başı öne eğik odadan çıkar.

Temalar

Sosyal adalet Emek, para ve zaman harcayarak eğitim alanların, eğitim hayatını erken yaşta bırakanlardan daha az para kazandığı ve hayatında ekonomik zorluklar yaşadığı görülmektedir. Toplumda yaşanan sosyal adaletsizliğe mizahi açıdan yaklaşılmıştır.

Toplumsal değişim Adam, yeğenleri ile vakit geçirirken pedagojik açıdan doğru yaklaşımlarda bulunmak istemektedir. Fakat zamane çocuklarının yaşlarına göre onun düşündüğünden daha fazla bilgiye sahip olması, amcaları olmasına rağmen alaycı yaklaşımları adamı çaresiz bırakmaktadır.

Zaman değiştikçe değerlerin ve normların değiştiği, yeni nesil ve eski nesil arasında farklar yarattığı görülmektedir.

BİR OKUL ANISI

Kişiler

Hasan Evli ve çocukludur. Çocukları onun ciddi hal ve tavırları ile tanımıştır.

yk

Hasan Bey'in çocukları ile sohbeti Hasan Bey çocukları ile sohbet ederken onu hep ciddi, asık suratlı gördüklerini ama aslında eskiden arkadaş çevresinde esprili hali ve tavırları ile tanındığını söyler. Meddahlar gibi farklı ağızlarla taklitler yaptığını söyleyerek eski bir okul anısını anlatır.

Akademiye gizli gidişler Okuduğu yatılı okul disiplinli ve iyi bir okuldur. Fakat o ressam olmak istiyordur. O yüzden gizli gizli güzel sanatlar akademisine gidiyordur. Okulda niformalıdır. Akademiye giderken ise sivildir. Müdür yardımcısı Mehmet Bey sürekli onu okuldan çıkarken, okula girerken veya sokakta yakalıyordur. Her seferinde başka bir şive ile konuşarak Yahudi, Ermeni, Azeri taklitleri ile başka biri gibi davranıp kafasını karıştırıyordur. Fakat bir gün yakalanacağının kendisi de farkındadır. Hatta bu rastlantılar sıklasınca bir süre akademiye gitmeye ara vermiştir.

Kurul kararı Bir gün yatakhane de arkadaşı şinasi ile birlikte Romeo ve Juliet'i taklit edip arkadaşlarını güldürürken de Mehmet Bey'e yakalanmıştır. Ertesi gün kurula çıkarılmış ve o güne kadar Mehmet Bey'i kandırdığı ortaya çıkmıştır. O ve arkadaşı okuldan atılacakken profesör olan bir hocaları araya girip derslerinin iyi olduğunune sürerek okuldan atılmalarını engellemiştir.

Hikâyenin sonu Hasan Bey hikâyeyi bitirirken arkadaşı şinasi'nin Kore savaşında bacağını kaybettiğini ve gazi olduğunu söyler. Kendisinin de birisine kalbini verdiğini, yarı şehit olduğunu söyleyerek espri yapar. Çocuklara babalarını asık suratlı görüp çok ciddi biri sanmamasını söyler.

Temalar

Değişim Geçmişinde eğlenceli, esprili olan ve ressam olma hayalleri kuran Hasan Bey'in yaşamı ve karakteri farklı şekillenmiştir. Hasan'ın yaşadığı değişim, kişinin deneyimlerinin ve hayat mücadelesinin onu nasıl etkilediğini göstermektedir.

İş HAYATINDA KADIN

Kişiler

Hasan Gazetede alışıyordur. Pakize ile evlidir.

Pakize Memur olarak çalışıyordur.

yk

Hasan ve Pakize evlenir Hasan hikyede anlatıcı durumundadır. alışan bir kadınla evli olmayı ktleyenlerin aksini düşünüyor olduğunu söyleyerek kendi evliliğini anlatır. Pakize ile evlendikleri gün Pakize izin almıştır. O ise gece çalıştığı için izin almamış, uyumayarak işe gitmiştir. Nikahtan sonra işe gitmiştir. Ertesi sabah geldiğinde karısı o gelmeden işe gitmek zorunda olduğundan romantik güzel bir not bırakarak gitmiştir. Hasan'da akşam o gelmeden çıkmak zorunda olduğundan karısını görememiş, romantik bir not bırakarak karşılık vermiştir. Bu böyle üç ay sürmüştür. Karısı ile iş günleri görüşemiyor, pazar günü ise Hasan mesai yapıyor ve Pakize'de akrabalarına gitmeyi tercih ediyordur.

Pakize hamile kalır üç ay sonra Pakize bıraktığı notta hamile olduğu müjdesini Hasan'a vermiştir. Sekiz aylık hamiledir. Hasan çok sevindiğini söyler ve hediye olarak yastığın altına bir broş bıraktığını belirtir. Günleri bu şekilde geçer. Zaman geçtikçe artık aşkları azalmış, mektuplaşmalar bitmiştir.

Hasan karısının evdeki varlığını masadaki dolu kül tablasından, çıkardığı çoraplardan, kirli kombinezonundan, yemek artıklarından anlıyordur.

Sinemadaki karşılaşma Bir gün Hasan işten çok bunaldığı için sinemaya gider. Sinemada çok alımlı, gösterişli bir kadın ona samimi şekilde selam verip sarılır. Hasan evli olduğunu belirterek şaşırır. Ama sarılan kişi Pakize'dir. Hasan geçen zamanda karısının büyüüp değiştiğini söyler. Yanında da üç çocuk vardır. Baba şefkati ile çocukların elini sıkar ve çocuklardan birinin seçtiği babadan dolayı annesini zevksizlikle suçladığını duymazdan gelir. Yanında bir de dayısı olarak tanıttığı bir adam vardır.

Mutlu evliliğin sırrı Hasan, evlilikte üçüncü kişi olan arkadaşların evliliğin mutlu bir şekilde sürmesi için gerekli olduğunu söyler. Eğer çalışan bir kadınla evlenmeseydi karısı ile gece gündüz kavga edeceklerini ama şimdi bu şekilde gül gibi geçinip gittiklerini anlatır. İşten güçten birbirlerinin yüzünü göremedikleri için kavga edemiyorlardır.

Temalar

Evlilik/İlişkiler Yazar öyküde kadın erkek ilişkilerine, evliliğe ve kadınların çalışmasının ilişkiye olan etkisine mizahi açıdan yaklaşmıştır. Çalışan bir eşi olan öyküdeki erkek karakter aldatılmakta ve gündün güne eşi ile olan ilişkisi duygusallığını kaybederek iletişim sorunları yaşamaktadır. Kavgasız ve uzun süreli olarak yürüyebilecek ilişkileri, eşlerinin birbirini çok az gördüğü ve hayatlarında başka kişilerle de oldukları ilişkiler olduklarını söylemektedir. Aynı zamanda çalışan kadınlarla evlilik yürütmenin zorluklarını mizahi açıdan eleştirmektedir.

UZATMAYALIM EFENDİM

Öykü

Geminin indirme töreni Abidin Daver gemisinin indirme töreninde Abidin Bey'in konuşması çok uzun ve gereksiz ayrıntılarla doludur. Abidin Daver, törene teşekkürlerle başlamıştır. Teşekküre devlet büyüklerinin adını sayarak devam etmiştir. Hükümet ve büyüklerimiz dedikten sonra Ulaştırma Bakanı, Denizcilik Bankası Müdürü Beyefendi'ye, Müdür Muavini Beyefendi'ye, bütün şube müdürlerine, bütün kaptan ve çarkçı başlarına, çimacılara, bütün tahmil ve tahliye işçilerine teşekkür eder. Aynı zamanda hasta olan eşinin hastalığını teşhis eden, tedavi eden, ameliyat yapan, boş oda bulmalarına yardımcı olan bütün doktor ve hastane görevlilerine teşekkürünü ederek konuşmasını sürdürür. Bu teşekkürde eşini yanlış ameliyat sebebiyle kaybetmesi dolayısıyla cenazesine çelenk gönderen kişinin hangi soydan geldiğini en ayrıntılı biçimde belirterek sürdürür.

Uzun konuşma Henüz konuşmasının giriş kısmındadır ve sürekli lafı uzatmamaktan ve dinleyenleri sıkılmaktan bahsederek konuşmasını daha da detaylandırıp uzatıyordu. Ara ara da sıkışanlar varsa çıkabilirler diye uyarıda bulunur. Sık sık da lafı uzatmayayım diye ekleyerek konuşmayı gereksiz detaylarla sürdürür. Anlatıcı öyküde yer verdiği kısmın henüz konuşmasının giriş kısmının bir bölümü olduğunu belirterek öyküyü bitirmiştir.

Temalar

Toplumsal statü/Samimiyetsizlik Konuşmayı yapan önemli kişinin konuşmasını gereksiz ayrıntılarla doldurması ve uzatması toplumsal kabul, takdir görmek ve ön plana çıkmak için ne kadar yüzeysel ve yapmacık davranabildiğine dikkat çekmektedir.

TARİH BOYUNCA DÜELLO

Öykü

Eve gelen şövalye Anlatıcı başına gelen bir olaydan bahseder. Esrar içmediğini, rüyada olmadığını belirterek olayı anlatmaya başlar. Bir gün borçlarla ilgili hesap kitap yaparken zırhlar içinde bir görevli içeri girip Fransa Kralı adına onu çağırdığını söylemiştir. Anlatıcı adamın delirdiğini düşünüp

çocuklarına seslenmiş. Fakat çocukları da on ikinci yüzyılda olduklarını söyleyip gelen adamın önünde diz çökünce denileni yapar. Çocukları ile şövalye ile Kralın huzuruna giderler.

Zorunlu düello Kral bir şövalyenin papaza küftüğünü ve papazın şövalyeyi düelloya çağırdığını söylemiştir. Şövalye kendi yerine dövülecek yoksul bir adam bulmuştur. Papaz da ev kirasını bir türlü veremiyormuş diye acıyarak kendi yerine dövülmesi için onu seçmiştir. Adam durumdan sıyrılmak ister. Ama kanun kanundur diyerek zorlanır. Düelloyu kazanırsa para verilecektir. Eğer ölürse daha fazla para verilecektir.

Ormandaki düello Ormana götürülür. Papaz ve şövalye kenarda gülüşüp şakalaşırken iki yoksul adam düello için karşı karşıyadır. Adam diğerine ölmüş gibi yapıp yere uzanacağını söyleyerek durumdan sıyrılmalarını teklif eder. Fakat diğeri ölenin daha fazla para alacağını söyleyip reddeder. Rakip adam sürekli açık verip ölmeye ve fazla para almaya çalışıyordu. İkisi de kılıç darbeleri ile birbirini öldürür.

Hikâyenin sonu Yazar hikâyenin sonunu nasıl bağlayacağını bilemez. Rüyadan uyandım veya tımarhanedeyim dese olmayacağını, en baştan bu seçeneklerle yolunu kapattığını söyler. Ruhunu teslim ettiğini, o gün bugündür sürekli ruhunun kalıp değiştiğini ama hala hep yoksul bedenlere girdiğini söyler. Bir gün zengin bir bedene girmeye başarsa Azrail'e para teklif edip aynı bedende daha uzun kalmaya çalışacaktır.

Temalar

Sosyal adaletsizlik/Sınıf çatışması Evinin kirasını ödemekte zorlanan öykü karakteri sınıfsal farklılıklara tarihsel ve mizahi açıdan yaklaşmaktadır. Statü ve ekonomik olarak üst sınıfta olanların durumlardan etkilenmediği, toplumun alt sınıflarının ise yöneticilerin hatalarından, davranışlarından daha fazla etkilendikleri ima edilmektedir. Zengin olanların rahat ve keyifli bir yaşam sürerken, ekonomik açıdan zorlananlar yaşam boyu mücadele etmektedirler.

SUÇLU NASIL BULUNUR

Kişiler

Mr. Harry Wells Amerikan Federal Bürosu'nda çalışan bir memurdur. Kursu katılanlara eğitim vermektedir.

Ferra Punçiano İtalyan asıllı Amerikalıdır. Dedesinin dedesinden beri büyük suçlara karışmış ve Amerikan polisini uğraştıran bir soya sahiptir. Bu ailenin son üyesidir.

Öykü

Federal büronun açtığı kurs Panakorogia devleti polisleri Amerikan federal bürosunun açtığı kursta staj görüyorlardır. Altı ay süren kursun son ayı kriminoloji alanında son buluş olan yalan okuyan makinenin öğrenimine ayrılmıştır. Mr. Harry kendisini dinleyen altı polise ayrıntıları anlatır.

Yalan okuyan makine Bu makine ile yalan söyleyen hemen anlaşılıyordur. Makinenin dört parçası vardır. Biri suçlunun göbeğine, biri kalbinin üstüne, biri başına, biri kuyruksokumuna bağlanmaktadır. Çünkü insanlar en çok bu noktalardan terliyorlar ve heyecanlanıyorlardır. Göbeği terleyince bu aygıt gözle görülmeyen teri bile hemen yazıyordu. Kalbin üstündeki aygıtın hemen ibresi oynuyordu. Baştaki aygıt grafik çiziyor, kuyruksokumundaki heyecanlı titreşimlerle zil çalıyordu.

Ferra Punçiano makineye bağlanır Mr. Harry üzerinde göstermek için birini içeri alır ve makinayı ona bağlar. Bu kişi Ferra Punçiano'dur. Soygun, insan kaçırma, cinayet, beyaz kadın ticareti suçlarını işlemiştir. Şimdi dürüst bir insan olup iş adamlarının arasına karışmıştır. Bir gazete ve üç derginin sermayedarıdır. Dört şirketin ortağıdır. Vaktiyle soyduğu bankanın ortağıdır. Şu an ise otomobiliyle 120 kilometreden fazla hızlı gitmenin yasak olduğu yerde 121 km ile gitmek suçundan sanıktır. Arşivdeki tüm sabıkalıları toplayıp onları makineye bağlayıp sormuşlardır. Verdikleri cevap karşısında makine tepki vermemiştir. Ferra Punciano'yu da makineye bağladıktan sonra suçunu söyleyip, gerçek

olup olmadığını sorarlar. Kabul etmez ve makine tepki verir. Mr. Harry polislere dönerek yalan söylediğini kanıtladığını söyler.

Mr. Harry Panakorogia'ya gider Polislerden birisi bu makinenin o ülkedeki suçlularda işe yaramayacağını, kendi milli ve yerli usullerinin daha faydalı olduğunu söyler. Bu iddia karşısında gerçek durumu öğrenmek isteyen Mr Harry, Federal Büro'dan izin alır ve inceleme için Panakorogia'ya gider. Karşısına bir sanık çıkarırlar.

Makine çalışmaz Bu adam karısını, kaynanasını, baldızını, komşusunu öldürmüştür. İtiraf da etmiştir. Gerçekten de adam itiraf etmiş ve ifadesinin altına imzasını da atmıştır. Aynı adamı yalan makinesine takarlar. Adama suçlarını sayıp doğru olup olmadığını sorarlar. Sanık hayır yanıtını verir. Aygıtın ibreleri oynamaz, zil çalmaz. Mr. Harry bu makinenin o ülkede işe yaramadığını anlar ve sebebinin merak eder. Polisler konuyu açıklar.

Makinenin işe yaramama sebepleri O ülkedeki hayat pahalılığından halkta terleyecek göbek kalmamıştır. Kalpleri de hızlı atmıyordur çünkü her gün trafikte dolmuşta, otobüste, araba da can güvenliği olmadan seyahat etmek zorunda kalıyorlardır. Ülkede herkes birbirine çok fazla yalan söylediği için de başa takılan aygıt da işe yaramıyordur. Kuyruk sokumu ise stadyum kapılarında, tiyatro gişelerinde, maçlarda yedikleri tekmeden dolayı duyarsızlaşmıştır.

Mr. Harry'nin kafası karışır Mr. Harry suçluya dönüp makinaya bağılıken sorduklarında suçu kabul etmeyip neden yazılı ifadesinde kabul ettiğini sorar. Adam ona da sorsalar onun da kabul edeceğini söyler. Polisler anlatır. Kendi usullerine göre şüphelileri sorguya çekip katili buluyorlardır. Şimdiye kadar 9 katil bulmuşlardır. Bu adam da onlardan biridir.

Mr. Harry sorgu odasına girer Usulünü kendi üzerinde de denemelerini ister. Mr. Harry gösterdikleri ilk odaya girer. On dakika sonra odadan ağlama, yalvarma, gürültü ve patırtı sesleri gelir. Odadan fırlayan Mr. Harry öbür odalara gerek yok diye bağırıp beş cana kıyan katilin kendisi olduğunu itiraf ediyor ve tutanağı imzalıyor. Polisler usullerini nasıl bulduklarını sorar. Olağanüstü diyerek copları vidalı ve burgulu yaparlarsa daha kolaylık olacağı önerisinde bulunur.

Temalar

Kültür/Toplumsal farklılıklar Adalet için uygulanan modern ve bilimsel yöntemlerin bazı toplumlarda, kültürlerde beklenen şekilde işe yaramayabileceği veya sınırlı şekilde uygulanabileceği görülmektedir. Toplumsal değerler, kültür ve toplumsal yapı; adalet anlayışını, suçluya olan yaklaşımı ve yönetimi şekillendirmektedir. Toplumun iç dinamikleri sebebiyle geleneksel yöntemler suç ile mücadele de daha etkili olmaktadır. Modern anlayışın dışladığı şiddet, insan haklarına aykırı görülse de geleneksel yöntemlerin devam ettiği daha az gelişmiş toplumlarda kabul görebilmektedir.

BİR AMERİKAN RÜYASI

Öykü

Amerika rüyası Anlatıcı uykuya dalmıştır ve rüya görüyordur. Rüyasında önemli bir kişidir ve Amerika'ya gitmiştir. Kendisi kalabalık ve gösterişli bir törenle karşılanmıştır. Ne söylese alkışlanıyor ve fotoğrafları çekiliyordur. Konuşması övüldükçe övülüyordur.

Beyaz Saray'a gider Beyaz Saray'a gittiğinde basın toplantısı yapılıyordur. Bütün gazeteciler onu soru yağmuruna tutarlar. Amerika'da otuz altı gazeteye birden yazan bir başyazar ona kendi ülkesinde bir başyazarın kaç gazeteye yazdığını sorar. O ise her gazetenin ayrı bir başyazarı olduğunu ama hepsinin aynı şeyi yazdığını söyler. Soruyu soran gazeteci şaşırır ve bunun nasıl olduğunu sorar. Ülkesinde ayrı gayrı olmadığını söyler.

Gazetecilerin soruları Demokrasi ile ilgili bir soru gelir. Demokrasi ile ilgili soruyu da geçiştirecek standart kelimeler ve cümleler kullanarak cevaplar. Son zamanlarda yedek parçası kalmadığı için demokrasiyi kullanamadıklarını da söyler. İki milyon satan bir gazetenin yazarı ise son zamanlarda ülke gündemini meşgul eden en önemli olayı sorar. Anlatıcı yabancı bir artistin basılan resminde don giyip giymediğinin tartışıldığını söyler. Bir de futbol da bir transfer konuşuluyordur.

Rüyadan uyanış Anlatıcı soru üzerine ekonomiden bahsederken de mizahi açıdan yaklaşır. Her şeyin çok iyi olduğunu ama son zamanlarda bazı sebze ve meyvelerin, bazı malzemelerin zor bulunduğu belirtir. Bunun sebebinin de muhalif birinin münasebetsizliğinden kaynaklı olabileceğini ekler. Bir de savaş olduğunu söylediğinde herkes şaşırır. Fakat bu durumu da başka bir açıdan ele almıştır. Valinin birinin satıcılara savaş açtığını anlatmaya başlar. Anlatacak daha çok şeyi vardır ama rüyadan uyanır.

Temalar

Toplumsal eleştiri Toplumda yaşanan ekonomik ve toplumsal sorunların görmezden gelinmesi, yöneticilerin bu sorunların gerçek kaynakları ile ilgilenmeyip çözümüne odaklanmaması eleştirilmektedir. Yazara göre, halkın yaşadığı önemli problemler yeteri kadar ön planda değildir ve konuşulmamaktadır. Onun yerine sansasyon yaratan magazinsel haberler gündemi meşgul etmektedir.

BİR YAZI NASIL OKUNUR

Kişiler

Hasan Bir dergide yazarlık yapmaktadır. Yazılarını patronun beğenmesi için en uygun ortamı kollamakta ama bu ortamı yakalamakta başarılı olamamaktadır.

Patron Hasan'ın çalıştığı derginin patronudur.

Öykü

Hasan yazılarını patrona okur Hasan, yazıları basımevine dizilmeye göndermeden önce patrona okuyordur. Nasıl okuduğunun bir örneğini de anlatır. Odasında kimsenin bulunmadığı, telefonla konuşmadığı zamanı kollamaktadır. Çünkü yazı okunurken, yarı yerde araya başka bir şey karıştı mı yazı mahvoluyordur. Odaya girip selamlaşıp yazıya başlamak için müsaade istediğinde önce bir dakika müsaade istiyor ama Hasan o sırada dört sigara içiyordur. Hasan, kendine göre en önemlisi ve en güzelinden önce başlıyordur. İlk etkinin önemli olduğunu düşünmektedir.

Yarım kalan görüşme Adamın biri diye hikâyeye başladığı an bir telefonla sözü kesilmiştir. Tekrar adamın biri diye başladığında kapı çalıp sözü kesilir. İçeri giren kişi gidince yine adamın biri diye yazıyı okumaya başlar. Tekrar telefon çalar ve bir süre konuşmanın bitmesini bekler. Bu şekilde sürekli telefonla, kapının çalınması ve işler ile sözü kesilir. Her seferinde işi bitince oku Hasan Bey diyerek yazıya devam etmesini söyler. Ama artık yazı etkisini yitirir. Adamın biri diyerek başladığında yazının olmadığını söyleyerek pazartesiye ertelemek ister. Başka bir yazı yazmasını ister. Hasan, yazıyı adamın biri diye değil bir adam diye düzenler. Patron bu kez beğenir ve yazı basılır.

Temalar

Otorite/Dış etkenler Yazar, yazısını patrona beğendirmek için koşulları en iyi şekilde yakalamaya çalışır. Fakat uygun ortamı yakalayamadığı için yazısını okuyamadığı halde patronu beğenmez ve tekrar yazmasını ister. Aynı yazıyı farklı bir ortamda sunduğunda ise beğenir. İş yerindeki dinamikleri, algıyı yönetmek için birçok unsura dikkat etmek gerekmektedir.

ÇİKİ ÇİKİ BOM

Kişiler

Hasan Evli ve çocukludur. Bir oğlu bir de kızı vardır. 48 yaşındadır. Avukattır. Arkadaşlarının çoğu zengin olmasına rağmen Hasan zengin değildir. Kendine ait yazıhanesi vardır.

Sekreter Dans etmeyi çok sever. Artist olmak istiyordur. Hasan'ın ofisinde sekreterlik yapmaya başlar.

Öykü

İşe alınan sekreter Hasan küçük yaşta ailesi tarafından evlendirilmiştir. Gençliğini doya doya yaşamadığını düşünmektedir. Bu yüzden gözü dışarıdadır ve arkadaşlarının ofislerine gidip oradaki sekreterleri görünce onlara özeniyordur. Bu duyguyla kendisi de ofisine bir tane sekreter almaya karar vermiştir. Gazeteye verdiği ilan çok ilgi görür ve çok güzel, alımlı kadınlar iş görüşmesi için gelir. İlan vermesinden üç gün sonra görüşmeye gelen bir genç kız onu çok etkiler. Genç kız oldukça dekolteli giyinmiştir. Artist olmayı istiyor ve dans etmeyi çok seviyordur. Talep ettiği maaşı söyler. Hasan'ın aylık kazancına yakın bir miktardır. Hasan kızdan çok etkilendiği için hemen onu işe alır.

Hasan ve sekreterin seyahatleri Sekreter kız bütün gün Çiki Çiki Bom şarkısında dans ediyordu. Dekolteli giyindiği için Hasan gözlerini ondan alamıyordu. Bir süre sonra birlikte kısa seyahatler etmeye başlarlar. Her gittiği yerlerde yiyip içiyor ve dans edilecek bir mekâna gidiyorlardır. Fakat sekreter gittikleri mekanlarda dans edecek farklı farklı erkeklerle tanışıyor ve Hasan sürekli onları izlemek durumunda kalıyordu. Sanki sekreterini gezdirmek, yedirmek için onunla gidiyor, cebine de maaşını vererek harçlığını koyuyor gibidir.

Hasan dans etmeyi öğrenmeye çalışır Gittikleri mekânın birinde onu sekreterin babası zannederler. Bu duruma çok bozulur. Kendine daha fazla bakmaya başlar. Bu durum eşinin de dikkatini çeker. Devir böyle devir diyerek eşini geçiştirir. Bir gün Hasan, bu durumdan dolayı söylenir. Sekreter kız Hasan'ın kucağına oturarak dans edebilse onunla da dans edeceğini söyler. Hasan çok heyecanlanır. O yaştan sonra dans kursuna gitmeyi kendine yediremez. Kızın dans ettiği erkeklerin hareketlerini sürekli inceler. Eve gidince odaya kapanıp Çiki Çiki Bom şarkısını söyleyerek, kucağında yastıkla dans figürlerini tekrar etmeye çalışır.

Hasan akıl hastanesine yatırılır Yine böyle bir gün ayak seslerinden dolayı yukarı çıkan komşuları ne olduğunu sorar. Bütün ailesi anahtar deliğinden Hasan'ı gözetler. Hareketlerine anlam veremez. Karısı son günlerde değişik davrandığını söyleyerek endişelenir. Bir süre sonra aklını kaçırdığını düşünüp polis çağırırlar. Polisler hasanı akıl hastanesine götürürler. Hasan durumu anlatıp rezil olmaktan korkar. Rezil olmaktansa ve bunu neden yaptığı anlaşılmasındansa delirdiğini düşünmelerini kabullenir. Tedavi işe yarıyor gibi günden güne Çiki Çiki Bom şarkısını daha az söyler. Çıkacağı günü bekler. Yaptığından pişman olur ve ders alır. Bir insan azacaksa yirmisinde veya otuzunda azmalı, kırkıktan sonra azmanın bedelinin fazla olduğunu söyler.

Temalar

Toplumsal baskılar/Kişisel arzular Hasan arzu, istek ve değişimini, toplumsal baskılar ve normlarla yüzleşerek yaşamak zorunda kalmıştır. Genç sekreterine arzu hissederken onun babası sanılması, kendi kendine dans etmeyi öğrenmeye çalışırken akıl sağlığını kaybettiği düşünülmesi bu durumun örneklerindedir. Uygun yaşta özgürlüğünü, isteklerini ve arzularını yaşamamış insanların bunları daha sonra elde etmeye çalışması bu duruma sebep olmuştur. Gençliğini yaşayamamak ileride eksiklikler, doyumsuzluklar hissettirmektedir. Bu da yaşamı olumsuz etkilemekte, gülünç ve zor durumlara sebebiyet vermektedir.

İNTİKAM

Kişiler

Nermin Mutsuz bir evliliği vardır. Yazar Salih Recep'in hayranıdır.

Yazar Büyük yazarların kadından yana şansını olmadığını düşünmektedir. Kendisinin de büyük bir yazar olduğunu ve bu sebeple bunu iyi bildiğini söyler.

Öykü

Güzel kadınlara olan ilgi Yazar, arkadaşları ile sinemaya gitmiştir. Orada çok güzel bir kadını yakıştıramadığı bir adamın yanında görmüştür, sinir olmuştur. Ne zaman hak etmediğini düşündüğü birinin kolunda güzel bir kadın görse kıskanıyordu. Gözü hep güzel kadınlardadır.

Sinemadaki kadınlar Bu sırada ön sırada oturan iki kadının konuşmasına kulak verir. Kadınlar o an filmin senaryosunun yazarı da olan Salih Recep'ten bahsediyordur. Yazar yanlış filme geldiklerini o an anlar. Çünkü o yazara sinir oluyordur. Türkçe bilmemesine, kitaplarının değersiz olmasına rağmen her romanı otuz kırk bin alınıyor, altı yedi kez basılıyordu. Güzel kadınlarda ona bitiyordur. Öndeki kadınlarda o yazara hayran olduğundan bahsediyor ve romanlarını övüyor, tanışma isteklerinden bahsediyordur.

Yazarın oyunu Yazarın aklına bir oyun gelir. Arkadaşlarına film ara verdiğinde fuaye alanında öndeki kadınların yakınlarına gitmelerini, onu tanıımıyormuş gibi yapmalarını ve filmin senaryosunu yazan yazarmış gibi onu göstermelerini istemiştir. Arkadaşları film ara verince dediğini yaparlar. Kadınlar da hemen dönüp bakarlar. Yazarı hayal ettikleri gibi bulamazlar. Yazar oyununa devam eder. Sigarasını yakmak istiyor gibi yapıp ateş aranır. Kadınlar bu bahane ile onunla tanışır. Yazar çok nazik konuşarak kadınları kandırmaya çalışır.

Nermin ve yazar eve gider Film biterken kadınlar tanışmayı çok istedikleri yazar zannederek onunla iletişimi devam ettirmek isterler. Yazarı çaya davet ederler. Yazar ile Nermin yazarın evine giderken Süheyla randevusu olduğunu söyleyerek onlardan ayrılır. Nermin, kocasının kaba birisi olduğundan bahseder. Onun ince ve şairane duygularını anlayamamaktadır.

Nermin gerçeği öğrenir Sabahleyin evden ayrılırken Nermin imzalı kitabını ister. Arkadaşlarına, Salih Recep'in imzaladığı kitap diye göstermek istiyordur. Yazar o kim diyerek anlamamazlığa gelir. Kadın teyit etmek için sorduğunda da o kişi olmadığını söyler. Kadın zaten şüphelenmişim diyerek söylene söylene gider. Ama yazar güzel hanımların yüz vermedikleri, acı çektirdikleri bütün gerçek yazarların intikamını aldığını düşünerek sevinir.

Temalar

Güzellik/Başarı Toplumdaki güzellik, başarı, statü gibi yüzeysel algılar kişilerin mutluluğunu, kişiliğini etkilemektedir. Yazarın ön yargılı şekilde, hak etmeyen erkeklerin güzel kadınlarla olduğunu düşünmesi ve kıskançlık hissetmesi bu algılardan biridir. Popüler bir yazarın başarısının da hak edilmediğini düşünmesi de yazarın kıskançlığının diğer sebebidir.

EŞEK DAVASI

Kişiler

Piraye Orta ikiye gitmektedir fakat yirmi yaşında göstermektedir. Saçları boyalı, alımlı ve süslüdür. Matematik dersinden geçememektedir. Artist olmak istemektedir. Öğretmenleri ile ilişkiler yaşadığı için çapkın olduğu anlaşılmaktadır.

Nasip Bey Piraye'nin babasıdır. Pehlivan kılıklı bir adamdır. Koyun ve keçi gibi kesilecek hayvanların ticaretini yapmaktadır. Sert mizaçlıdır.

Öğretmen Hikâyede anlatıcı rolündedir. Önce yazar olmayı denemiş ama sektörde tutunamamıştır. İşsizdir. Matematik öğretmenliği yaparak özel ders vermeye karar verir.

Öykü

Matematik öğretmeniği ilanı Anlatıcı işsiz kaldığı ve en son yazar olmayı denediğini söyler. Fakat o alanda da yazarlığa yeteneği olmayan herkes edebiyat dünyasını ele geçirmiştir. O da en sonunda gazeteye ilan verir. Matematik öğrenmek isteyenlere özel ders verecektir. Öğrenciliğinde matematik dersinde her sınıfta bir kere kalıyor ama sonra bütünlemeye kaldıktan sonra geçiyordur. Geçtiği için ders verebilecek yetenekte olduğunu düşünmüştür.

İlana başvuru gelir Bir gün adamın biri ilan için görüşmeye gelir. Anlatıcıya evli olup olmadığı, yaşı gibi özel sorular sorar. Anlatıcı sinirlenince de durumu açıklar. Kızı çok güzel ve alımlıdır. Şimdiye kadar ona özel ders veren herkesle problem yaşamıştır. Öğretmen, bizde öyle iş yok diyerek adamı tersler. İkisi elli liraya anlaşılır.

Piraye dikkat çekicidir Ertesi gün apartmanlarına gider. Adamın karısı da oradadır. Namuslarının onlar için çok önemli olduğunu, kızlarının yirmi yaşında gibi büyük gösterdiğini söylerler. Kızları akıllıdır ama matematik hocası ona taktığı için geçemiyordu. Piraye odaya geldiğinde öğretmeni gerçekten de kızın çok güzel ve süslü olduğunu görür. Üç senedir imtihanlarda eşek davası soruluyor ama Piraye yapamıyordu.

İlk ders Kızın odasına girerler. Kız yıldız olmak istediğini, sadece şu eşek davasını öğrenip ortaokulu bitirmek ve babasının baskısından kurtulmak istiyordu. Öğretmen eşek davasını tam hatırlamak için kitap ister ama kız bulamaz. İlk ders kızın yıldız olma merakından ve sinema üzerine konuşmalarla geçer. İkinci derse anlatıcı eşek davasını kitaptan çalışarak gelir.

Piraye ve öğretmen yakınlaşır Kız anahtar deliğini kapatır. Babasının sürekli odayı dinleyip gözetlediğini, diğer öğretmenlerini hep dövdüğünü söyler. Başı belaya girmesin diye öyle yapıyordu. Anlatıcı ciddi bir tavırla üçgenleri anlatmaya başlar. Günler geçerken altıncı derse geldiklerinde Piraye öğretmenin kucağına oturur. Öğretmen, Piraye'nin babasından korkar. Piraye kapıyı açmayacağını, sadece kulağını kapıya koyup dinlediğini söyler. Ona söyleyeceklerini fısıltıyla, dersle ilgili şeyleri yüksek sesle söylemesini tembihler.

Nasip Bey'in misafirleri Piraye o ders anlatırken kendisini sevip sevmediğini soruyor ve onu öpüyordu. Öğretmen seviyorum derken fısıltıyla, üçgenin özelliklerini söylerken yüksek sesle konuşuyordu. Dersler üç ay sürer. Haftada üç gün ders verirken her gün vermeye başlar. Bir gün evlerinde kalabalık misafirler varken Nasip Bey dayanamaz ve neden bir türlü konuyu öğrenemediğini sorar. Kız zor olduğunu söyleyince kendisinin bile öğrendiğini anlatır. Nasip Bey kapı arkasından onları dinleye dinleye her şeyi ezberlemiştir.

Misafirler durumu anlar Misafirlerin yanında öğrendiklerini ezbere söyleyen Nasip Bey, arada öğretmenin seviyorum, baban duyar cümlelerini de söyleyerek açılar, üçgenlerle ilgili tüm özellikleri sayıyordu. Misafirler durumu anlarlar ve kahkahalarla gülerler. Nasip Bey anlatıcıya dönerek öğrenebilmiş miyim diye sorar. Anlatıcı fazlası olduğunu eksiği olmadığını söyler. O günden sonra eşek davasına devam etseydi ya dayak yiyeceğini ya da Piraye ile sığa davalarının başlayacağını söyleyerek öyküyü bitirir.

Temalar

Aile baskısı/Otorite Ailesinin namusuna çok düşkün olduğunu belirtip, kızını baskı ile kontrol altında tutmaya çalışmasına rağmen Piraye bulunduğu fırsatlardan yararlanarak tam tersi hareketlerde bulunuyordu. Baskıcı aile ortamlarının bireyin davranışları ve hayalleri üzerinde ne kadar etkili olup olmayacağı ele alınmaktadır.

Eğitim/Toplumsal yapı Anlatıcının matematik dersinden hep bütünleme ile geçmesine rağmen matematik öğretmenliği yapması, Piraye'nin matematik dersini sadece baskı unsurundan kurtulmak ve yıldız olma hayaline ulaşmak için geçmek istemesi toplumda yüzeysel olarak varlık gösteren durumları işaret etmektedir. Karakterler olmadıkları kişilermiş gibi davranarak varlık gösteriyordu.

KENDİ KENDİMLE

Öykü

Nereden geldiği belli olmayan ses Anlatıcı, yolda elini kolunu sallayarak, kendi kendine konuşarak yürüyen insanlara gülüyordu. Onları takip ederek izlemektedir. Gülüp onları izlerken bazen hallerine üzülüyor, neden bu halde olduklarını da acı acı düşünüyordu. Bir gün çalıştığı gazeteden çıkınca uykusuz, halsiz ve yorgundur. Dolmuşa bineyim diye düşünür. Bir ses bu güzel havada dolmuşa binilir mi diye ona dönüt verir. O da hak vererek en iyisi otobüse bineyim diye söylenir. Etrafına bakınır ama kimsecikleri göremez. Bu kez de otobüslerin kalabalık olduğunu söyleyen sesi duyar. Havanın iyi olduğunu hatırlattığı için teşekkür eder ve yürümeye karar verir.

Kendi kendine konuşarak yürür Duyduğu ses, sürekli ona cevap veriyor ve onunla tartışıyor. Herkes gezip tozarken o sürekli çalışıyor ve yazıları yetiştirmeye uğraşıyor. Anlatıcı geçim

derdinden bahsedince duyduğu ses herkesin her şeyi kılıfına uydurduğunu söyler. Onun da böyle bir insan olmasını öğütler. Duyduğu sesle atışırken arabadan bir adam önüne bakmadığı için bağırır. Tam kavga edecekken yanındaki kadın onun deli olduğunu ve zavallı olduğunu ima ederek engeller. Yollarına devam ederler.

Yanlış anlaşılma Sesle konuşmaya devam eder. Ses ona artık değişmesini, kolay para kazanmasını öğütlerken, o yapamayacağını, bu yaştan sonra ayıp olacağını söylüyordur. Kendi kendine konuşurken birkaç insanın tepkisi ile karşılaşır. Etrafındaki insanları fark etmediği için çarpma gibi küçük kazalar oluyordur. En sonunda konuştuğu sese hakaret ederken başka bir adam ona söylediğini zannederek polise şikâyet eder.

Kendi kendine konuşması devam eder Karakolda söylediklerini ona değil başkasına söylediğini söyler. Yolda kendi kendine konuştuğundan bahseder. Sen deli misin diye soran polise cevap veremez. Başını öne eğer. O günden sonra onu sık sık yakalayıp karakola götürürler. Polisler artık onu tanıyor. Görünce bizimki yine geldi diyorlardır. Bir zamanlar yolda kendi kendine konuşanları görüp gülmesi artık ona garip geliyordur.

Temalar

Sosyal adalet/İç çatışma Bireyin başkalarında görerek garipsediği, etiketlediği bazı tuhaf davranışlar kendisinde görülebilmektedir. Öyküdeki karakter kendi iç sesi ile hesaplaşırken dış dünya ile kopukluk yaşar ve sorunlar yaşamaya başlar. Başkaları tarafından etiketlenir. Çalışkan olmak, ahlaki olarak uygun olan davranışı ve alışkanlıkları seçmek tam aksini seçenlerden daha az fayda sağlamasına neden olmuştur. İç çatışma, doğru olarak kabul ettiği ahlaki değerler ve davranışlarla, toplumda başarı ve rahatlık getirdiğini fark ettiği olumsuz davranışların arasında kalmaktan kaynaklanmaktadır.

KASABIN DERDİ

Kişiler

Mümtaz Bey Eğitim durumu yüksektir ve çalışkandır. Fakat karşılığını alamamış, hep geçim sıkıntısı çekmiştir.

Selim bey Kasaptır. Ekonomik durumu iyidir. Apartmanları vardır.

Nuri Bey Bakkaldır. Üç kızı vardır. Ekonomik durumu iyidir.

Sütçü Recep Mümtaz Bey'in mahalleden tanıdığıdır.

Misbah Mümtaz Bey'in arkadaşıdır. Ekonomik durumu iyidir.

Öykü

Mümtaz Bey'in Pazar keyfi bozulur Mümtaz Bey canı sıkıldı mı kendini sokağa atar, alır başını giderdi. O Pazar günü evde keyif yapmak ister. Evde kahve bitmiştir. Duş almak istediğinde karısı, havagazının kesildiğini söyler. Tam gazete alıp okuyacakken ev sahibi gelir ve kirayı hala ödemediğini söyler. İyice sinirlenen Mümtaz Bey sokağa çıkar ve kendi kendine söylenerek yürür.

Kasabın derdi Onca yıl okumuş, sokakta ve evde çalışmış, haftada bir sinemadan, tiyatrodan, yılda bir elbiseden vazgeçmiş ama elektriği, havagazı eksiliyor, kirayı ödeyemiyordur. Söylene söylene kasabın önünden geçerken kasap ona dert anlatmaya başlar. Mümtaz Bey kendisinden daha dertli biri olduğunu düşünürken kasap yeni yaptırdığı apartmandan, apartmanın kapısının istediği tür yeşil olmamasından bahseder. Mümtaz Bey abartıyorsun Selim Bey dese de bu kez Büyükkada'daki apartmandan bahsetmeye başlar. Mümtaz Bey daha fazla dayanamaz ve işi olduğunu söyleyerek oradan ayrılır.

Bakkalın derdi Mümtaz Bey tekrar kaç yıl dirsek çürüttüğünden yakınlık yürürken bu kez Bakkal Nuri Bey selam verir. O da dertlerini anlatmaya başlar. Üç kızı vardır. Her birini evlendirirken damatlarla bir sürü para vermiş, işlerine yardım etmiştir. En son damadı kızına elbise hediye ederken mavi renk

almıştır. Halbuki o senenin modası mordur. Mümtaz Bey bunda ne var derken dahası var diye ikinci kızı anlatırken benim işim var diye yalan uydurarak oradan ayrılır.

Mümtaz Bey'in öfkesi Mümtaz Bey tekrar söylenerek aynı sözlerle devam ederken Misbah yolunu keser. Selamlaşırlar. O da derterini anlatmaya başlar. Kızı Fransız Lisesi'nde okuyordu. Ona yakın olsun diye Harbiye'ye taşınmışlardır. Mümtaz Bey kirayı ödeyemediğini düşünür ama sebep o değildir. Evlerinin tuvaleti kuzeye bakıyordu ve soğuk oluyordu. Bunu duyan Mümtaz Bey bahane bulup hemen oradan uzaklaşır. Hem yürür hem söylenir. Bunca yıl göz nuru dök derken bu sefer Sütçü Recep yolunu keser. Sütçü Recep ile selamlaşır ama Sütçü Recep söylenmeye başlayınca Mümtaz Bey kendini kaybeder. Damatlara, mavi elbiseye, yaptırdığı apartmana, kuzeye bakan tuvaletle küfreder. Etrafa insanlar toplanır ve polis müdahale eder. Sütçü Recep şikayetçi olur.

Mümtaz Bey'in akıl sağlığı bozulur Mahkeme de Sütçü Recep, Mümtaz Bey'e akıl danışacağını söyler. Kırk bin lirası vardır. Nereye yatırım yapacağı konusunda okumuş olduğu için Mümtaz Bey'e sormak istemiştir. Ama o söylemediğini bırakmamıştır. Şahitleri de vardır. Mümtaz Bey hâkim sormadan tekrar söylenmeye başlamıştır. Aydın olanında, okur yazar olanın da diye başlayan cümleler sıralar. Şahitlerin hepsi Mümtaz'ı nazik biri olarak tanıdıklarını ama davacıya hakaretlerde bulunduğunu söyler. Hâkim, Mümtaz Bey'i adli tıpa muayeneye gönderir. Mümtaz Bey on gündür müşahede altındadır. Durmadan odada geziniyor ve aynı cümlelerle söylenmeye devam ediyordu.

Temalar

Sınıfsal farklılıklar/ Sosyal adaletsizlik Mümtaz Bey eğitimi tamamlamış, çalışkan biridir. Fakat ekonomik olarak her zaman zorluklar yaşamaktadır ve emeklerinin karşılığını alamadığını düşünmektedir. Temel yaşam problemlerinin verdiği sıkıntılarla uğraşırken çevresindeki insanların önemsiz sorunlarını ona hayati durumlar gibi anlatmaları sinir krizi geçirmesine neden olur. Duyarsızlıklar, sınıfsal sorunların farklılıkları bireylerin toplumsal yaşamda yalnızlaşmasına, olumsuzluklar yaşamasına neden olmaktadır.

BİR GAZETE OKUNUYOR

Kişiler

Ali Mahallede lakabı Arap Ali'dir ama yüzüne karşı söylenmiyordu. Herkes onu seviyor ve sayıyordu. Esrar satıyor, kahve işletiyordu. Daha önce adam öldürdüğü de konuşulmaktadır.

Hasan Çocukluğu Surlarda geçmiştir. Şimdi Harbiye'de oturuyordu.

Öykü

Kahvehanedeki tartışma Hasan Surlardan Harbiye'ye taşınalı 15 yıl oluyordu. Fakat hala arada bir Arap Ali'nin kahvesine gidiyordu. Bir gün yine gittiğinde kahvedekilerin tartışmaktan onun geldiğini görmediklerini fark eder. Demokratlar ile demokrat karşıtları çekişiyorlardı. Ortada bir gazete vardır. Demokrat partiyi tutan biri gazetede yazan yazıyı söyleyerek kiralara ineceğini söylüyor diğeri itiraz ediyordu. Fakat gazeteyi okuması için verdiklerinde o da ne diyeceğini bilememiştir.

Gazetede haber Gazetede "kiralara indirilmesine mütedair bir konferans akdi mutasavver" diye başlayıp devam eden cümle vardır. Ama aslında kimse tam olarak bu cümlenin neyi ifade ettiğini anlamıyordu. Eski Türkçe kelimelerle yazılmıştır. Kimi kiralarda indirim olacağını, kimi de kiralara artacağını savunuyordu. Kahvedeki İhsan Amca kimsenin mütedairin anlamını bilmediğini, ülkede ahlak kalmadığını, hürmet kalmadığını söyler. Konuşmalar devam ederken hala daha bu kelimelerin tam anlamını kimse söyleyemiyordu. O sırada Arap Ali, Hasan'ı fark eder. Hasan Bey okumuştur şimdi anlatır diyerek gazeteyi ona verirler.

Hasan haberi yorumlar Hasan gazeteyi eline alır. Başlığın altındaki havadisi yüksek sesle okur. Kahvedekiler ağzının içine bakar. Kiralar incek mi yoksa inmeyecek mi diyecek diye bekler. Ama Hasan yazılanlardan hiçbir şey anlamamıştır. Anlamadım dese olmayacak, anladım dese anlatmasını isteyeceklerdir. Çok arada kalır. Onun için Hasan'da gazetenin Türkçesi ile anlaşılamayacak bir sürü

laf eder. Sonra da anlaşıldı değil mi diyerek onay almaya çalışır. Anlamamak için eşek olmak lazım, her şey apaçık diyerek de insanların konuşmasını engellemeye çalışır.

Arap Ali durumu anlar Bu yorum üzerine Arap Ali anladığını hissettiren bir yorum yapar. Ne anladığını sorduğunda ise Hasan'ın rahmetli babasının haklı olduğunu, babasının "Benim oğlum adam olursa bütün eşekler de adam olur" dediğini söyler.

Temalar

Cehalet/Bilgi Hasan ve kahvedeki diğer kişiler bilmediklerini kabul etmek yerine biliyormuş gibi yaparak kendilerini farklı göstermeye ve toplumda sahip olduklarını düşündükleri algıyı korumaya çalışırlar. Bilgisizlikten ziyade bilmediğini kabul etmemek ve cehalet eleştirilmektedir.

HASAN BABA ÇEŞMESİ

Öykü

Masadaki davetiye Anlatıcı masasının üstünde bir davetiye görmüş bunu düğün davetiyesi sanarak canı sıkılmıştır. Çünkü düğün demek alınması gereken hediye demektir. Fakat içinden tarihi bir çeşmenin tamir edilmesi ile yapılacak açılışına davetiye çıkmıştır.

Çeşmenin açılışı Anlatıcı belirtilen saat ve tarihte çeşmenin olduğu yere gider. Tanınmış ve ünlü insanlar, daha az tanınmışları ve kalabalık oluşturan bir sürü insan toplanmıştır. Zar zor çeşmenin olduğu yere kadar gitmiştir. Açılış vakti geldiğinde önce ünlü bir tarihçi çeşmenin tarihi ile ilgili bilgi vermiştir. Sonra ünlü bir edebiyatçı çeşmenin üzerine tarih ile birlikte yazısını yazan Şair Meddahi'nin hayatını uzun uzun anlatmıştır. Onlardan sonra politikacılardan birisi taşın üstüne çıkararak uzun hızlı bir konuşma yapmıştır.

Kafa karıştıran konuşma Politikacı memleket idaresini ele aldıkları günden beri senede depolanan yağmur miktarını ne kadar arttırdıklarını, gelecek senenin programında ne kadar depolayabileceklerini rakamlarla anlatır. Bu durum için yaptıkları tamiratlarda kullanılan lehim, kalıp nişan, tuzruhu kullandıklarını yine rakamlarla belirtmiştir. Eski idare zamanındaki çeşmelerin kaç tanesinin bozuk olduğunu, onların kaç tane tamir ettiklerini, 3 sene sonra kaç çeşmeleri olacaklarını da sayılılarla anlatır. Bugün açılışı olan çeşmenin tamiri için kaç çimento, ne kadar çakıl, kum, personel kullanılmış, kaç gün sürmüş uzun uzun anlatmıştır. Sözü bitirdiğinde insanlar rakam kalabalığından aptallaşmışlardır.

Çeşmeden su akmaz Kürsüye yeni çıkan zat heyecanlı bir konuşma yaptıktan sonra makasla kurdeleyi kesip musluğunu açar. Musluktan hır hır diye ses gelir ama su gelmez. Herkes birbirine bakar, iri yarı bir adam müdahale eder ama değişen bir şey olmaz. Telefonlar edilir ve ana borunun delik olduğu, su yollarının tıkanıdığı, barajdaki su düzeyinin düştüğü gibi birbirinden alakasız şeyler olduğu anlaşılır. Hemen itfaiyeye telefon edilir. İtfaiye hortumla denizden aldıkları suları çeşmenin deposuna boşaltır. Musluktan deniz suyu akmaya başlar.

Temalar

Siyasi eleştiri/Politika Toplumu yönetenler, uzun ve siyasi konuşmalarla halkı gerçeklerden uzaklaştırmakta, oyalamakta ve asıl problemleri gizlemektedirler. Tarihi çelmenin restorasyonu övülmüş, rakip siyasiler eleştirilmiş, çalışmayan çeşme açılış tamamlansın diye yüzeysel çözüm üretilerek akması sağlanmıştır. Halkın gerçekte faydalanamayacağı işler yapılarak gerçek meselelerden uzaklaştırılmıştır.

BİR DERGİNİN ADI

Öykü

Ekip işten çıkarılır Yazar ve arkadaşları bir gazetede çalışıyorlar ve oldukça cesur davranarak kimseyi umursamadan yazılar yazıyorlardır. Ne basın kanunundan ne de ceza kanunundan korkuyorlardır. Fakat tepeden inme birisi gazetenin başına getirilince hepsi gazeteden çıkarılmıştır.

Dergi çıkarma planları İşsiz kalan arkadaşlar sürekli meyhanede buluşup konuşuyorlardır. Bir dergi çıkarmak isterler ama hiçbirinde para yoktur. Bir gün içlerinden birisi zengin bir yatırımcı bulunduğunu ve dergiyi çıkarmalarına yardım edeceğini söyler.

Dergi için yatırımcı bulunur Ertesi gün meyhanede buluşurlar. Yazar, gelen delikanlıyı beğenmez. Kendi kendine yürümeyi on iki yaşında öğrenmiş, emziğini bırakıp meyhaneye adım atmış biri gibi görüldüğünü düşünür. Derginin içeriği ile ilgili konuşurlar. Adını ise parayı verecek kişiye sorarlar. Delikanlı Sümbül, Lale, Çiçek gibi isimler öneriyordu. O öyle önerdikçe masadakiler Alinteri koyalım önerisinde bulunur. İlk rakı şişesinde çiçek isimleri öneren delikanlı, üçüncü şişe bittiğinde yumruk koyalım diye elini masaya vurarak öneride bulunur. Bu öneriyi kıvılcım, alev gibi isimler takip eder.

Dergi çıkarılamaz Ertesi gün yine meyhanede buluşurlar. Yine derginin ismi kısmında benzer durumlar yaşanır. Delikanlı ilk şişede çiçek isimleri önerir. Kalkarken Yanardağ, Emek diye bağırarak farklı isimler öneriyordu. Bu konuşmalar bir ay sürer. Meyhane paraları sürekli onlardan çıkıyordu. Zengin çocuk dergi çıkarmak için vereceği beş yüz lira sermayeyi bir türlü ortaya çıkarmıyordu. Ne ad bulabilirler ne dergiyi çıkarabilirler.

Yıllar sonraki karşılaşma Aradan yirmi yıl geçer. İçlerinden asistan olan profesör olur. Şair olan milletvekili, ressam olan ise evlenir ve resim öğretmeni olarak çalışmaya başlar. Anlatıcı olan ise hiçbir şey olamamıştır. Bir gece bir arkadaşı onu meyhaneye götürür. Yan masadaki konuşmaları duyar. Bir dergi ismi bulmaya çalışıyorlardır. Çıglık, Emek, Bomba gibi isimler öneriyor ve heyecanlanıyordu. Adam dergi isimlerini bağırarak adama meyhaneden çıkarken dikkat eder. İçki parasını arkadaşları vermiştir. Yirmi yıl önce dergi çıkarmak için para verecek olan delikanlı olduğunu fark eder. Yazar, onun bile kendince bir iş sahibi olduğunu ama kendisinin bir baltaya sap olamadığını düşünerek hayflanır.

Temalar

Baskı/Güç İktidar, sahip olduğu güçten faydalanarak baskı oluşturmaktadır. Oluşan bu baskıya karşı direnenler ve cesaret gösterenler cezalandırılarak susturulmaya çalışılmaktadır. Dergilerinde doğru bildiklerini kimseden korkmadan yazmaya ve baskıya devam eden çalışanlar bu sebeple kovulmuştur.

Hayal kırıklığı İdealist ve cesur olan yazar ve arkadaşları işsiz kalmışlardır. Herkes kendine farklı bir yol çizmek zorunda kalmıştır. Sermayeyi ortaya koyacak olan ve zengin olduğu iddia edilen genç bile yazara göre hala bir şey yapmaya ve kendine göre bir yolda devam etmektedir. Ama kendisi ile ilgili algısı başarısız olduğu, bir baltaya sap olamadığıdır. Dışsal etkilerin bireyin kendi ile ilgili algısını etkilediği ve bireyde hayal kırıklığına neden olduğu görülmektedir.

İYİ ADAM LAFININ ÜSTÜNE GELİR

Öykü

Yazarın görüşü Yazar anlattığı öyküde arkadaşlarının kendisi ile ilgili konuşmasına yer vereceğini söyler. Herkesin böyle dostları olduğunu hatta herkesin kendi dostları için böyle şeyler söylediğini de düşünüyordur. İki arkadaş yazar hakkında konuşurken onu överken aynı anda yeriyor, eleştiriyordur.

Arkadaşlarının arkasından konuşurlar Yazarlığını överken ama ciddi bir şey yazmıyor diyerek söze devam ediyordu. Sözünde durur, mert adamdır dedikten sonra borç aldı mı vermez diye eleştiriyordu. Cömert olduğunu söylerken yaptığı iyiliğin karşısını fazlasıyla aldığını anlatıyordu. Dobra olması özelliğini çok sevdiğini söylüyor ama kibar davranacağım derken riyakâr davrandığını iddia ediyordu. Arkadaşı bunun gibi söylemlerine devam ederken yazar içeri girmiştir. "Bizde senden bahsediyorduk, iyi adam lafının üstüne gelir" diyerek ondan konuştuklarını söylerler. Oturduklarından beri onu övdüklerini söyler. Cömertliği, iyilikseverliği, özü sözü bir olmasını tekrar belirtir.

Temalar

Dostluk/İki yüzlülük Yazara göre insanlar kendi arkadaşlarına bile iki yüzlü şekilde yaklaşmaktadır. Öyküye göre arkadaşını övdüğü söyleyen kişi aslında iki yüzlü davranmakta ve arkadaşını eleştirme fırsatı yaratarak hakkında olumsuz şeyler sıralamaktadır.

MERHUM PAPEL

Öykü

Papel değerini yitirir Anlatıcı hayatının en sıkışık zamanında onu bırakıp intihar ettiği için kızdığı birinden bahsederek başlamıştır. Karısı, dostu, sevgilisi intihar etse bu kadar yıkılmayacağını düşünüyordur. İntihar mektubunu okumaya başlar. İntihar mektubunu yazan papeldir. Artık eski değeri olmadığını anladığını ve buna dayanamayacağını söyleyerek intihar etmiştir. Eski değerinde işe giderken eve bıraktı mı evdekiler bayram ediyordur. Savaş yıllarında bile papel kullanılarak en lüks restoranlarda yemek yeniliyordu. O parayla eskiden hesabı ödüyor, garsona bahşış veriyor, gazete alıp sinemaya gidiyor, yine de para bitmiyordu. Ama artık öyle değildir. Artık milyon değerli konumdadır.

Değerini yitiren diğer paralar Kendisinden önceki paraların hikayelerinden bahseder. Eskiden olan nikel beş paranın yıllarca sürdüğünü, sonunda kahrından intihar ettiğini söyler. Zavallı beş para, on paranın ardından uzun uzun varlığını sürdürmemiştir. Yüz paranın değeri, kendisine verilen dilencinin parayı adamın kafasına atmasıyla yerle bir olmuştur. Mektupta değerini yitiren diğer paraların da hikayeleri anlatılır.

Papelin sonu Artık papel de bir zamanların metelikleri, beş paraları, on paraları, kırk paraları, yüz paraları, beş kuruş, on kuruş gibi bayramlarda çocuklara, garsonlara, çöpçülere, helacılara bahşış diye verildiğinde beğenmedikleri bir zavallı haline gelmiştir.

Temalar

Değişim/Değer Paranın değer kaybı yaşamayı toplumsal değişimin bir yansımasıdır ve sürekli olarak tekrarlanmaktadır. Paranın yaşadığı değer kaybı, insanların yaşadıkları maddi değer kaybının yaşamlarına duygusal olarak etki etmesine neden olmaktadır. Birey, paranın ona sağladığı değer, konfor ve duyguyu paranın değer kaybetmesiyle paralel olarak kaybetmektedir.

TERBİYEM MÜSAİT DEĞİL

Öykü

Otobüsteki kadın Anlatıcı otobüste giden bir adamdır. Kadının biri ters ters konuşur ama adam sebebini anlayamaz. Kadın, terbiyesi müsaade etse ona ne yapacağını bildiğini ama terbiyeli olduğundan durduğunu söyler. Otobüs kalabalıktır ve bütün yüzler adamın olduğu tarafa çevrilmiştir. Kadın söylenmeye devam ediyordur. Adama doğru münasebetsiz, terbiyesiz diyerek onu rezil ediyor ve terbiyesi müsaade etse ona ne yapacağını bildiğini söylüyordur.

Adamın zor anları Adam, kadına ne olduğunu soracakken kendini durdurur. Olay büyümesin ister. Otobüs dursa inecektir ama otobüs de henüz durmamıştır. Diğer yolcular kendi aralarında konuşup kadına hak verirler. Adamın kadını sıkıştırmış olabileceğini, laf atmış veya ayağına basmış olabileceğini düşünürler. Kadın, bu sırada söylenmeye ve hakaretlerin dozunu arttırmaya devam eder. Terbiyem müsaade etmiyor diyerek ağır konuşuyor, suçlamalarda bulunuyordur. Otobüstekiler kendi aralarında konuşup kadına hak vermeye devam ediyordur. Adam boncuk boncuk terler. Biraz daha kendini tutar. En sonunda dayanamaz ve kalabalıktan kendine yol açarak kadının yanına giderek kolunu tutar. Deminden beri söylemediği kalmadığını, ona ne yaptığını sorar.

Olayın aslı anlaşılır Kadın kahkaha atar. Ona sünepe ve uyuz diyerek, kendini erkek yerine mi koyduğunu söyler. İlerideki uzun boylu, esmer, genç delikanlıya söyleniyordur. Üstüne alındığı için

adama söylenir ve moruk der. Terbiyesi müsaade etse yapacaklarının daha beter olacağını söylemeye devam eder. Anlatıcı ilk durakta otobüsten iner. Yaşlı olmanın çok kötü olduğunu, kadınların bile hakaret etmediğini söyler.

Temalar

Yaşlılık Toplumun yaşlılık konusundaki olumsuz algı bireyleri olumsuz şekilde etkilemektedir. Öyküdeki karakter, yaşlı olduğundan dolayı kötü hissetmektense otobüsteki kadını rahatsız ettiği düşünülerek ayıplanmayı tercih etmektedir.

APARTMAN PEŞTAMALİYESİ

Kişiler

Durmuş Ağa Kapıcıdır. Kanber Ağa ile lüks apartman dairesinin kapıcılığını vermek komisyon pazarlığı yapar.

Kanber Ağa İlk kez kapıcılık yapacaktır. Durmuş Ağa'nın köylüsüdür.

Öykü

Hemşerilerin pazarlığı Tophane'de hemşeriler kahvehanesinde bir apartman kapıcılığı için iki hemşeri pazarlık yapıyordu. Durmuş Ağa, yirmi binden bir kuruş aşağı inmeyeceğini söylüyor, Kanber Ağa alt tarafı kapıcılık olduğunu söyleyerek indirim yaptırmak için ısrarcı oluyordu. Durmuş ağa oranın lüks bir apartman olduğunu, tapusu olandan daha çok kazandırdığını iddia ediyordu.

Lüks apartmanın farkı Durmuş Ağa, lüks apartmanın neden farklı olduğunu anlatmaya başlamıştır. İlk olarak üst kattan başlar. En üst katta ihtiyar bir müteahhit oturuyordu. Ayın yarısında evde olmuyordu. Genç karısı da aynı zamanda akrabaları olan bir doktorla ilişki içindedir. Doktor her geldiğinde ve giderken bahşiş veriyordu. Müteahhit de gelip giderken bahşişi eksik etmiyordu. Çünkü ilişkiden haberi vardır, bilmemezlikten geliyordu. Dedikodu yapmasın diye kapıcının bahşişini eksik etmiyordu.

Doktorun dairesi Beşinci katta bir doktorun muayenehanesi vardır. Doktorun her müşterisinden para koparmadan içeri almıyordu. Doktor muayenehanesinde kürtaj yapıyordu. Sesini çıkarmasın diye de kapıcıya maaş bağlamıştır.

Dördüncü ve üçüncü kattaki daireler Dördüncü kat için ise altın madeni yorumunda bulunur. Gündüz kimse uğramıyordu. Anahtarı onda kalıyordu. Bir saatliğine kiraladığı zamanlar oluyordu. Ama namussuzluk olmasın diye her zaman vermiyordu. Gece oldu mu sabaha kadar kumar oynanıyordu. Giren çıkan bahşiş veriyordu. Üçüncü katta randevu evi vardır. Kadınlardan ayrı erkeklerden ayrı bahşiş alıyordu. Kumarcılar ve randevucular çok cömert davranıyordu.

Bahşiş alınamayan daire İkinci kattakilerden kapıcı maaşı dışında para alamıyordu. Bir açıklarını yakalayamadığını ama gözünün kızlarının üzerinde olduğunu söyler. Eğer açığını bulursa istediği gibi halledebilecektir. Ama halledemezse apartmanın düzenini bozuyorlar diye evden çıkarttırmaya çalışacağını anlatır.

Kanber Ağa ikna olur Birinci kat ise boştur. Önceden orada yaşayan kişiyi çıkarttırmıştır. İyi bir kiracı kolluyor, istemediğini bu kişi kirayı vermez diyerek ev sahibini caydırıyordu. Zemin katta ise o yatıyordu. Üç odalı ve lükstür. Karısı köydedir. Metresi ile orada kalıyordu. Kanber Ağa kuşağından ipe bağlı cüzdanını çıkarır ve on dokuz bin lirayı verir. Hakkını helal etmesini ister.

Temalar

Ahlak/Yozlaşma Maddi kazançlar ve faydalar bazı insanların ahlaka olan bakışını etkilemektedir. Durmuş karakterinin kendisi kazanç sağladıkça insanların ahlaksız yapmalarını normal ve iyi karşılaması, ahlaklı yaşayanları ise eleştirmesi yozlaşmayı göstermektedir. Lüks apartmanda yaşayan müteahhit, karısı, doktor, Kanber Ağa da toplumsal bozulmaya dikkat çeken karakterlerdir.

MİLLETVEKİLİ OLACAK VALİ NUTKUNDAN BELLİDİR

Kişiler

Mevlüt Ağa 82 yaşındadır. Köyün en yaşlısıdır.

Vali On dört yıldır valilik yapıyordur.

Öykü

Vali'nin köy ziyareti Vali, üç ciple beraber köye gelmiştir. Arabalardan defterdar, emniyet müdür, jandarma komutanı, mektupçu, eğitim müdürü, sağlık müdürü, lise müdürü, postane müdürü, sağlık müdürü, tarım müdürü ve öbür müdürler inerler. Cipleri gören köylüler hemen onları karşılarlar. Vali, kimisi ile el sıkıştır, kimisi ile kucaklaşır. Hepsini kahveye geçer. Vali, köyün en yaşlısı olan Mahmut Ağa'yı sağına alır. Köylüler yaşlarına göre sırayla yan yana bağdaş kurup otururlar.

Vali'nin tavırları Vali ile gelenler ise mevki ve kıdemlerine göre kapının sağında ve solunda ayakta sıralanırlar. Validen talimat gelmediği için hiçbiri oturmaz. Sadece cesareti ile tanınan ve on yıldır terfi alamayan orman müdürü romatizmalı bacaklarının ağrısına dayanamaz ve oturur. Vali, aynı köylüler gibi K harfini G harfi olarak söyleyerek şiveli konuşuyor, onlardan biri gibi davranıyordu. Vali, köylülerin halini hatırlar. Sonradan gelen köylüleri selamlar. Çoğunun adını biliyordur. En son içeri biri daha girer. Vali onunla da şiveli konuşur ama aldığı cevaplar karşısında İstanbul ağzı ile konuştuğunu fark edince kim olduğunu sorar. Köy öğretmeni olduğunu öğrenince de ona sert davranır ve kendisi ile gelen memurların oraya geçmesini ister.

Vali köylülerle ilgilenir Köylüler valinin görevlilerle İstanbul ağzı ile konuşmasını duydukça ne kadar çok dil biliyor diye düşünürler. Vali bir ihtiyaçları sıkıntılıları var mı diye sorar. Sık sık köye geliyordu. Köylülerin hayatları ile ilgili bildiği ayrıntıları kullanarak onlarla sohbet eder, durumlarını sorar. Şehre gelip de yanına uğramayan bir köylüye söylenir. Makamının onların evi olduğunu söyler. Demokrasiyi över. Demokrasi olmadan önce bugün kendisi ile gelen memurları görmelerinin imkânı olmadığını ama artık ayaklarına kadar geldiğini anlatır. Sonra ayakta duran memurlarına oturun diye emir verir. Köylülere istek ve şikayetlerini sorar. Onlar anlattıkça da not ettiriyor ve şikayetleri hemen halletmelerini istiyordu. Sohbetler bitince hep birlikte yemek yerler. Vali köylülerle birlikte ortadaki tabaktan aynı onlar gibi ne varsa yer. Yemekten sonra ciplerine binip diğer köye doğru yol alırlar.

Vali'nin milletvekili adaylığı Seçim zamanı gelir. O ilden beş milletvekili seçilecektir. Seksen dört aday vardır. Valinin seçileceği ise yüzde yüzdür. Tüm köylüler onu tanıyor ve seviyordu. Ne deseler ne isteseler yapmıştır. Vali milletvekili seçileceğinden emindir. Toplanan kalabalığa âdet yerini bulsun diye bir konuşma yapar. Dinleyenler arasındaki Mevlüt Ağa ise üzgündür. Bir iki cümle de o konuşmak ister. Vali Mevlüt Ağa'nın da onu destekleyeceğini bildiğinden kolundan tutarak onu kürsüye çıkarır. Ama Mevlüt Ağa beklediğinin aksine bir konuşma yapar. Bu vilayete şimdiye kadar böyle vali gelmediğini, giderse bir daha onlarla böyle ilgilenen biri olmayacağını söyler. Milletvekilliğini ona göre kim olsa yapıyordur. Vali giderse hallerinin kötü olacağını ve buna göre düşünmelerini söyler.

Vali seçilemez Vali şaşırır. Mevlüt Ağa'dan sonra yaklaşık iki saat meclise girerse onlara daha faydalı işleri daha kolay yapacağını anlatmaya çalışır. Mevlüt Ağa'nın söyledikleri dilden dile başka köylere de yayılır. Seçim günü sandıktan valilikte ondan kurtulmak isteyenler ve ailesi dışında ona oy çıkmaz. Fakat seçim için valilikten de istifa ettiği için emekli olmak zorunda kalır. Vali artık idarecilik ile ilgili deneyimlerinden faydalanılması için kitap yazıyordu.

Temalar

Siyaset/Çıkar çatışması Vali, köylülerin sorunları ile yakından ilgilenerek ve çözümler üreterek samimi bir ilişki geliştirmiş gibi görünmektedir. Fakat bunu milletvekili seçilmek için çıkarları doğrultusunda yaptığı anlaşılmaktadır. Politik çıkarlar için yapılanlar sonunda başarısızlığı beraberinde getirmiştir. Çünkü siyasi figürün ve halkı temsil eden köylülerin çıkarları çatışmıştır.

POTİNBAĞI KRALI İSTANBUL'DA

Kişiler

Yusuf Yusuf on yaşında köyden İstanbul'a gelip hamallık yapmaya başlamıştır.

Şaban Şaban on yaşında köyden İstanbul'a gelip hamallık yapmaya başlamıştır. Sonra Amerika'ya gitmiş ve orada çalışmaya başlamıştır.

Öykü

Yusuf ve Şaban göç ederler Yusuf ve Şaban İstanbul'a gelirler. Yusuf, Bebek'te hamallık yaparken, Şaban bir yolunu bulup Amerika'ya gider. Beş yıl sonra Şaban'ın Amerika'daki adresini öğrenen Yusuf okuma yazma bilen bir köylüsüne mektup yazdırır. Mektupta maaşının iki yüz elli kuruş olduğunu, yatacak yer bulunduğunu, parası yoksa bir vasıta ile ona bir maaşını göndereceğini ve çıkıp gelmesini söyler.

Şaban ve Yusuf'un mektupları İki yıl sonra Yusuf'tan Şaban'a mektup gelir. Ayrıralı yedi yıl olmuştur. Memleketi çok özlemiştir ama vakit bulamıyordur. İlk önce haftalığı 25 dolardan otomobil fabrikasına işe girdiğini söyler. Oradakilerin çok kuralcı olduğunu, onun ise alıştığı gibi işlerini yapınca herkesin garipsediğini yazar. Onları iş bilmemekle, kafalarını çalışmamakla suçlar. Amerika'ya onu davet eder. Yusuf Şaban'a cevap yazdırır. İşlerinin düzgün olduğunu, maaşının yüz kuruş daha arttığını, beyinin eski ayakkabılarını kıyafetlerini ona hediye ettiğini söyler. Ona da iş bulunduğunu, çıkıp gelmesini tembihler. Aklının hep Şaban'da olduğunu, yabancı memleketlerde kalmasını istemediğini yazdırır. Eğer isterse ona beşlik gönderecek, o da yol parası yapabilecektir.

İki arkadaş birbirini yanına çağırır Bir yıl sonra Şaban, Yusuf'a mektup yazar. Gönderdiği mektuba çok memnun olmuştur. Başından geçen bir olayı anlatır. Fabrikada otomobilleri kaldıran vinç bozulunca kimse ne yapacağını bilememiş, Şaban ise otomobili kaldırıp kamyonu koymuştur. Herkes şaşırılmış ve on hayran olmuştur. Haftalığı yüz dolara çıkmıştır. Fabrikadaki kadınlar ona çok ilgi gösteriyor, hatta birisi genleri için ondan çocuk yapmak istiyordur. Yusuf'a gelirse ondan daha fazla burada iş yağacağını, isterse ona iki yüz dolar yol parası vereceğini söyler. Cevabını beklediğini iletir. Yusuf yine bir tanıdığa cevap yazdırır. Günden güne ferahladığını, maaşına kırk kuruş zam yapıldığını, ona burada iş bulunduğunu söyler. Yaban ellerde sürüneceğine onun için bulduğu kapıcılığı yapmasını tembihler. On kayme de yol parası göndereceğini, yaban ellerde daha fazla kalmamasını ister.

Şaban ve Yusuf'un ikna çabaları devam eder Bu mektuplaşmalar bir süre sürer. İkisi de birbirini yanına getirmek ve daha iyi koşullarda yaşamasını sağlamak ister. Şaban en son mektuplarında boksör olan fabrika müdürünü alt ettiği için göze girmiş, zam almıştır. Fabrika'nın patronunun başı mafyalarla belaya girdiğinde cesareti ile mafyaları dize getirmiştir. Fabrikatör kızı ile evlenmesini ve fabrikanın başına geçmesini istemiş, mafyalar ise onlara katılmasını, aylık üç bin dolar vereceklerini söylemişlerdir. Yusuf'a yanına gelmesini birlikte bu seçenekleri değerlendirip hayatlarını kurtarmalarını söyler. Yusuf ise maaşının iki kayme arttığını, beyin hizmetçisi ile evlendiğini, onun ahretliğini de Şaban için düşündüğünü yazar. Yine gelmek isterse ve sıkışksa yol harçlığı verebileceğini söyler.

Yıllar sonra buluşma Bu mektuptan sonra Yusuf, Şaban'dan kırk yıl haber alamaz. Ama on yaşında ayrıldığı hemşerisini bir türlü unutamaz. Bir gün gazeteler Amerika'da milyoner olan eski bir Türk vatandaşından bahseder. Türkiye ye geliyordu ve adı gazetelerde Mr. Shabon diye yazılıdır. Mr. Şaban gelir gelmez kırk yıl önceki çocukluk arkadaşını arar. Beyoğlu'nun güneş görmez sokağının birinde rutubetli bir apartmanda kapıcıdır. Yamalı pantolonu ile görünür. Şaban Türkçe konuşmayı da unutmuştur. Yarı İngilizce yarı Türkçe konuşur. Ama söylenenleri çok iyi anlıyordur.

Yusuf'un bakış açısı Birbirlerini zor tanırlar. Yusuf, Şaban'ı borumdaki tek odasına sokar. Şaban'ın pırl pırl suratına bakar. Suratını maymuna döndürdüğünü söyler. Ona vaktiyle gelmesi için o kadar dediğini, bir sürü fırsatı kaçırdığını artık işlerin kesat olduğunu anlatır. Yabancı memleketlerde kalıp perişan olduğunu düşünüyordur. Kendisi kimseye muhtaç değildir ve bununla övünür. Oğlunun biri evlenmiş, biri de askerdedir. Yine Şaban'a isterse ona bir iş bulacağını, bir yer bulana kadar birlikte yatıp kalkacaklarını söyler. Şaban'a iki buçuk lira verir.

Şaban Amerika'ya döner Şaban arkadaşının boynuna sarılır. Sonra yine geleceğini söyler. Gözünden iki damla yaş süzülür. Verdiği parayı da cebine koyar. Amerikalı milyoner o gün hemen dönüş hazırlığına girer.

Temalar

Göç/Sınıfsal farklılık Memleketlerinde beklentilerini karşılayamayan ve küçük yaşta göç etmek zorunda kalan karakterler aynı koşullara sahipken farklı seçimler ve davranışlarla bambaşka yollara gitmişlerdir. Bireylerin seçimleri, yaşam koşulları kimlik oluşumları ve zihinsel yapıları üzerinde etkilidir. Şaban Amerika'ya göç ederek önce fabrikada işçi olmuş, hak ve olanaklarını değiştirmiş, daha farklı bakış açıları ve yaşam biçimleri ile tanışmıştır. Kültürel bir değişim yaşamıştır. Yusuf ise aynı sosyal sınıf içinde okuma yazma öğrenmeden, kendi sınıfından biri ile evlenerek geleneksel yaşam ve düşünce biçimini sürdürmeye devam etmiştir. İki karakter, aynı olayları farklı şekilde görüp yorumlamaktadır.

Dostluk Öykünün diğer bir teması dostluktur. Çocukluk arkadaşı olan iki karakter tercihleri ve koşulları dolayısıyla sahip oldukları tüm farklılıklara rağmen birbirlerine olan saygı ve sevgisini korumuşlardır. Birbirlerine koşulsuz sevgi gösterdikleri ve bağlılıklarını korudukları görülmektedir.

EDEBİYAT MERAKLISI

Kişiler

Mümin Ekrem Ozaner Evlidir. Ticaretle uğraşıyordur. Şiir ve öykü yazmayı seviyordur. Tüm yazarlarla dost olduğu yalanını söylemektedir.

Hasan Yazardır. Mümin Ekrem ve karısının yalanlarına dayanmamaktadır.

Öykü

Yeni komşu İkinci kata yeni bir kiracı taşınmıştır. Hasan, evini taşıyan komşusunu pek tanımıyordur. Yeni taşınan kişi ile de tanışmamıştır. Fakat bir sabah apartmanda iri yarı bir adamla karşılaşır. Aşırı nezaketle selam veren adam yeni komşusu olduğunu söyler. Bir gün evine gelmesi için davet eder.

Yeni komşunun daveti Mümin Ekrem Bey ile ayaküstü tanıştıktan sonra her gün hizmetçisi adamın davetini tekrarlar. Hasan ise sürekli bahanelerle reddeder. Evlerine giderse onları da evine çağırmak durumunda kalacağını, evinde ise onları ağırlayacak rahatlıkta eşyası olmadığını düşünür. Fakat her akşam, her akşam çağırınca gitmek zorunda hisseder.

Mümin Ekrem Bey'in evi Bir akşam yemekten sonra daveti reddetmez. Modern ev eşyası sergisine benzeyen bir salonu vardır. Bir sürü alakasız eşya fuar pavyonunda gibi salonda yer alıyordur. Mümin Ekrem Bey, Hasan Bey'i çalışma odasına alır ve Hasan Bey şaşırır. Duvardaki raflar kitaplarla doludur. Hasan, Ekrem Bey'i sonradan görme haciağa sanmıştır ama kitapları görünce algısı değişir.

Mümin Bey'in kitapları Mümin Bey'in konuşma şivesi biraz kabadır ve ticaretle uğraşıyordur. Yazdığı şiirleri, piyesleri Hasan Bey'e okur. Hasan Bey beğendiğini söyledikçe de daha fazla okur. En sonunda Hasan lafı değiştirmek zorunda kalır. Kitaplarla ilgilenir. Bunca yıldır yazıp okuduğunu ama böyle kitaplığı olmadığını söyler. Mümin Bey, bütün yazarlarla tanıştığını ve onu sevdiğini söyler. Hepsinin dostu olduğunu ve kitapları imzalayıp kendileri verdiğini söyler. Kitaplıktan bir kitap çekip bir yazar ismi söyler. Hasan adını duymuştur. Kitabın başında samimi bir not ile imza vardır. Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri, Halide Edip gibi bütün yazarların kitaplarında el yazısı ile Mümin Bey için yazılmış yazılar vardır. Hasan Bey şaşırır.

Mümin Bey ve karısının yalanları Kitapları karıştırırken bir zamanlar takma isimle kendi yazdığı romanı görür. Kapağını açar ve onda da Mümin Bey'e yazılmış samimi bir yazı okur. Hasan Yektaş'ı tanıyıp tanımadığını sorar. Geçen gün buradaydı cevabını alır. Karısı da bilgiçlik taslar. Bunun üzerine büyük Şair Tevfik Fikret'i tanıyıp tanımadıklarını sorar. Tanıdıklarını, onları çok sevdiğini geçen gün yemeğe geldiğini söyler. Adam alaylı alaylı Tevfik Fikret'in öldüğünü söyler. İki de adamın sandığının aksine utanmaz ve şaşırması gibi yaparlar. Çoktan beri gelmemesinin sebebi demek buymuş diye

konuşurlar. Adam yazarın elli yıl önce öldüğünü söyleyince bocalarlar ama kadın zamana ne kadar çabuk geçiyor daha dün gibi diyerek geçiştirir. Hasan sesini çıkarmaz. Biraz daha onları dinler. Ayrılırken ertesi gün de kendi evine gelmeleri için onları davet eder.

Hasan Bey'in daveti Ertesi gün evine gelirler. Yemekten sonra kahve içerken o da hazırlık yaptığı kütüphanesinin önüne onları götürür. Birkaç yazarın kitabını gösterir. Kendisine not yazılmış gibi davranır. Adam söylediği yazarları tanıyamaz. Düşünceli cevaplar verir. Sizde hiç tanınmış yazarlar yok diye çıkarır. Goethe'den bahseden Hasan onun kitabını gösterir. Kitabın üstünde Hasancığım diye not yazmıştır. Mümin Bey düşünür düşünür, adamın bir zamanlar bir otomobil bankasının acente sahibi olup olmadığını sorar. Oradan hatırlıyor gibi yapar.

Hasan Bey çıldırır Bu andan sonra Hasan Bey kendini kaybetmiştir. Ondan sonrasını hatırlamıyordur. Kendini karakolda bulur. Elinde parça parça olmuş Shakespeare kitabı vardır. Mümin Bey'in eli yüzü sıyrık içindedir. Davacı olduğunu söylüyordur.

Komiserin sorgusu Komiser ne olduğunu sorar. Elindeki kitaba bakar. Kim bu sakallı adam der. Shakespeare dediğinde nereli olduğunu ve ne iş yaptığını sorar. İngiliz şair olduğunu öğrenir. Komiser şairi tanımadığı için adresini sorar ve nereden tanıştıklarını öğrenmek ister. Hasan Bey kendisini zapt etmesi için Mümin Bey'e yalvarır. Komiser odadaki polisleri döner, onları siyasi şubeye götürmesini söyler.

Temalar

Yalan/Cehalet Mümin Bey'in kendini olmadığı biri gibi göstermek için yalanlar söylemekten çekinmemesi Hasan'ı çok öfkelenir. Komiserin İngiliz yazarı tanımayarak olayı siyasi bir durum olarak değerlendirmesi de onu iyice çaresiz bırakır. Toplumdaki bilgisizlik, sahte değerler ve cehalet bireyleri çaresiz durumlara düşürmektedir.

KABADAYI

Kişiler

Abbas Ağa Köyde sevilip, sayılmaktadır. İki oğlu vardır. Büyük oğlu öldürülmüştür.

Kabadayı Dışarıdan oldukça sert, güçlü ve korkusuz görülmektedir. Kendisini olmadığı biri gibi tanıtmaktadır.

Ali Lakabı Kel Ali'dir. Abbas Ağa'nın yanında yaşar.

Öykü

Abbas Ağa'nın oğulları Abbas Ağa'nın büyük oğlu pusuya düşürülüp öldürülmüştür. Bütün köylünün sevdiği, Abbas Ağa'nın da göz bebeğidir. İyi huyludur ve kimin onu öldürdüğüne de anlam veremiyorlardır. Onun aksine küçük oğlu da çok huysuz, şımarık, tüm köylünün yaka silktiği biridir. Köylüler Abbas Ağa'yı çok sevdiği için ona katlanıyorlardır. Abisi ölünce evin tek varisi kalınca Abbas Ağa ona daha kıyamaz olmuş, o da daha fazla şımarmıştır. Ama başını sürekli belaya sokabilecek biri olduğundan Abbas Ağa ona korumalık yapabilecek bir kabadayı bulmaya karar verir.

Abbas Ağa kabadayı aramaya başlar Her yerde bu haber duyulur. Ama duyanlar Abbas Ağa'nın büyük oğlunun intikamını almak için kabadayı aradığını zanneder. Bir sürü başvuru olur ama Abbas Ağanın gözü hiçbirini tutmaz. Bir gün onu görmek isteyen, iri yarı bir adam gelir. Abbas Ağa onu içeri kabul eder. Adam cephanelik canlanmış yürüyor gibi giyinmiştir. Abbas Ağa ile selamlaşır, oturmak için tek tek bütün silahları çıkarır. Önce iki mavzerini çıkarır duvardaki çivilere asar. Sonra montunu, göğsündeki çaprazlama fişekleri, pala, kasatura, bombalar, kılıç, gibi bir sürü silah daha çıkarmaya devam eder. Onca silah boşaltmıştır ama üstü hale kesici ve yanıcı silahla doludur.

Esrarengiz kabadayı Adam sigarasını içerken uzaktan geldiğini söyler. O ana kadar yaptıklarını anlatmaya başlar. Can arkadaşının düşmanlarından dördünü öldürmüştür. Ona beş adamın bile az geldiğini bir bölük ile savaşmanın ancak yeteceğini söyler. Bir dostunun oğlu geçenlerde pusuya

düşürülmüştür. Duyunca hemen sekiz kişi ile çarpışıp yedi tanesini yere sermiştir. Adam bu şekilde birkaç hikaye anlatır. Yemek yerler. Akşama doğru adam yola çıkacağını söyler.

Abbas Ağa'nın oyunu Abbas Ağa aradığı adamı bulduğunu düşünür ama denemek ister. Yanaşması Kel Ali'ye adamı pusuya düşürüp denemesini ve dikkatli olmasını söyler. Eğer zorda kalırsa onun adını vermesini de tembihler. Yanaşma adamın dediğini yapar. Kel Ali, eline bir kamçı alıp ıslık çala çala gider. Adamı görünce durmasını söyler. Adam dediğini yapar. Attan inmesini silahlarını atmasını, soyunmasını söyler. Adam sırayla her dediğini yapar. Yanaşma önce şüphelenir ama sonra adam dediklerini yapmaya devam ettikçe onu sadece donla bırakır. Kel Ali atın üstünde, çıplak adam da at izinden yürüyerek mezarlığa yürürler. Kel Ali adamı orada bırakır ve bekle der. Gidip Abbas Ağa'ya haber verir. Birlikte adamın yanına giderler.

Kabadayının bahanesi Abbas Ağa adama ne olduğunu sorar. Başına bir iş geldiğini söyler. Abbas Ağa o kadar silahı varken nasıl böyle olduğunu merak eder. Onda her şey olduğunu ama kamçı olmadığını, kamçı almayı unuttuğunu söyler. Eğer kamçı olsaydı ben ona gösterirdim diye söylenir.

Temalar

Yanılsama/Gerçeklik Kabadayı dışarıdan çok güçlü, korkutucu görünmektedir. Kendisini de cesur ve güçlü olarak tanıtır. Büyük ve çok sayıda silahı ile gösteriş yapar. Fakat yalan söylediği, sahtekâr olduğu anlaşılır. Dışarıdan görünenlerle gerçeğin birbirinin tam tersi olabileceği anlaşılmaktadır. Abbas Ağa'nın büyük oğlunun çok iyi huylu, sevilen, akli başında anlatılması ama buna rağmen esrarengiz biçimde öldürülmesi de olayların dışarıdan görünenden daha farklı olabileceğine işaret etmektedir.

KARALAHANA

Öykü

Karadenizlilerin özellikleri Karalahana Karadenizliler için çok önemli yöresel bir bitkidir. Özel yemeklerinin başında gelmektedir. Bir şey daha vardır ki Karadenizli birinin özel bir mevkiye geçmiş olması bütün Karadenizlileri çok sevindirir.

Karadenizlilerin karalahana sevgisi Karadenizliler her gittiği yer karalahana tohumu götürerek yurt özlemini bastırmaya çalışır. Bir avuç toprak bile olsa karalahanasını hemen ekmektedir. Öğrenciliklerinde Paris'e gitmiş öğrenciler toprak bulamayınca saksıya karalahana tohumu dikerek özlemlerini gidermeye çalışmışlardır. İstanbul'da gecekondulara yerleşen Karadenizliler de bahçelerine karalahana tohumu dikmişlerdir. Anlatıcının bir apartman komşusu da bir Karadenizli arkadaşının bahçesinde gördüğü karalahanaları beğenip tohumundan alıp apartmanın bahçesine dikmiştir. Karalahanalar büyüdüğünde ise bahçenin her yanını kaplamıştır. Fakat pişirmeyi bilmediklerinden kimse toplamıyordu.

Bahçedeki karalahanalar Bir gün yaşlıca bir kadın bahçenin önünden geçerken karalahanalara bakıp kalır. Bu kadın birkaç gün daha aynı şekilde bahçenin önünden geçerken takılıp kalır ve karalahanaları uzun uzun izler. Bir gün yine aynı şekilde lahanaları uzun uzun izlerken lahanaları eken komşu ve eşi pencerededir. Kadın onlara seslenir ve konuşmaya başlar. Lahanaların kimin olduğunu, artık karta kaçmak üzere olduğunu ve neden pişirmediklerini sorarak sohbet eder. Biraz alıp alamayacağını da sorar. Komşu pişirmeyi bilmediklerini ve alabileceğini söyler.

Karadenizli kadın ile sohbet Kadın eline bir çuval alır geri gelir. Kara lahanaları tahta saplı eğri bir testere ile keserek çuvalını doldurur. Kadın bu işlemi yaparken komşu kadın ona sorular sorup yemeğinin nasıl yapıldığını öğrenmek ister. Kadın ise yemeğinin nasıl yapılacağına dair bir cümle kursa, memleketlisi olan ve şimdi yüksek bir mevkiye gelmiş bulunan Cevdet'i anlatmak için on cümle kuruyordu. Komşu kadın her seferinde konuyu tekrar yemeğe getirip Cevdet ile ilgili söylediklerini duymasa da o, konuşmaya devam ediyordu. Cevdet'in hısımları olduğunu, çok iyi biri olduğunu, akıllı olduğunu söylüyor ve onunla övünüyor. Kadın, lahanaya pirinç koyuluyor mu diye sorar ama Karadenizli kadın Cevdet'in pirinçli de pirinçsiz de sevdiğini söyler. Konuşma bu düzeyde devam ederken kadın karalahana ile dolu çuvalı sırtlar, penceredeki kadınlara sağlıcakla kalın diyerek gider.

Temalar

Kültür/Kimlik Kültürel kimlikler, insanların yapılarını ve ortak davranışlarını etkilemektedir. Karadenizlilerin karalahanaya ve memleketlilerine olan bağlılıkları kültürel unsurlarının bir parçasıdır ve nesilden nesile aktarılmaktadır.

KAMBUR SABRİ'NİN RADYOSU

Kişiler

Kambur Sabri Dokuz çocuğu vardır. Sekiz tanesi kız, bir tanesi erkektir. En sonuncusu uzun uğraşlar sonucunda istediği gibi erkek olmuştur. Kızlar erkek gibi, erkek olan kız gibi davranıyordu.

Gözdem Sabri Efendi'nin kızlarından biridir. Çok taklitçidir. Herkesin sesini, konuşma tarzını taklit edebilmektedir. Çayhaneye gelen müşterilerin eğlencesi, cümbüşüdür.

Müdür İlçenin ilkokul müdürüdür.

Cimbali Mehmet Çok çalışkandır. Yıllar önce Kambur Sabri'nin kızları küçükken çirak olarak onun yanında çalışmıştır. Hırsızlık yapmadan duramıyordu. Kambur Sabri en sonunda dayanamayıp onu kovmuştur.

Dursun Ağa O ilçeye yakın bir köyde yaşamaktadır. Çok cimri ve yoksul bir adamdır.

Öykü

Kambur Sabri'nin çayhanesi İkinci Dünya Savaşı başladığında o ilçede iki veya üç tane radyo ancak vardır. Çayhanesine radyo koyan ilk kişi Kambur Sabri'dir. Çayhanenin adı bile radyolu çayhane olmuştur. O ilçe de hiç radyo olmadığı için bütün çayhanelerin müşterileri Kambur Sabri'ninkine giderler. İster istemez bütün çayhaneler radyo almaya başlamıştır. Bu kez de hangi çayhanenin radyosu daha yüksek ses çıkarıyor ise orası kalabalık oluyordu. Kambur Sabri çok büyük bir radyo aldığı için yine en fazla ilgiyi onun çayhanesi görüyordu. İlçe de o dönem elektrik olmadığı için radyolar pil bataryası ya da akümülatörlerle çalışıyordu.

Dursun Ağa'nın çalınan baltası Kambur Sabri'nin yerinin karşı tarafında iki yer daha vardır ve üçü rekabet halindedir. Kambur Sabri'nin çayhanesini işletmeye kızları yardım etmektedir. Kimi bulaşıkları yıkıyor, kimi servis yapıyor, kimi kapıda durup müşteri çekiyor, kimi temizlik yapıyordu. Çayhaneye gelenlerden Dursun Ağa çoğunlukla çay içmemek ve para vermemek için kapıdan haberleri dinliyor ve gidiyordu. Bazen birisi çay kahve ısmarlarsa da uzun uzun oturuyordu. Bir gün baltası kaybolduğu için kıyameti koparır. Kaymakama, komutana, karakola her yere gitmiştir. Ama baltasını bulamıyordu. Adeta hazinesi kaybolmuş gibi davranıyordu. Kahvede de hep bu olay konuşulmuştu. Herkes kimin çalmış olabileceğini, nasıl çalmış olabileceğini konuşuyordu. Artık haber saatlerinde bile haberlerden çok bu balta işi konuşulmuştu. Kambur Sabri baltayı Cimbali Memet'in çaldığına emindir ama kimseye bir şey söylemiyordu.

Kambur Sabri'nin radyosunun aküsü biter Bir gün Kambur Sabri müdürün evine telaşla gider. Radyosunun aküsünün bittiğini, acil çözüm bulmazsa tüm müşterileri kaybedeceğini söylüyordu. Şoför Veysi'nin onu kırmayacağını, kamyonunun aküsünü bugünlük ona verirse, sabah hemen şehre gidip bu akü işini halledebileceğini söylemiştir. Müdür şoförle konuşur ama şoför kamyonu yüklemiş, yola çıkmak üzeredir. O yüzden yardımcı olamaz. Kambur Sabri yandım diyerek dizlerini dövmeye başlar. Bu onun için rekabetten çok meslek namusu işi olmuştur. Öbür kahvelerden haber sesleri gelirken kendi kahvesinden gelmezse hırsından çatlayıp ölecek durumdadır.

Cimbali Memet haberlere çıkar Akşam olur ve müdür Kambur Sabri'nin çayhanesine gider. Sonuna kadar açılmış radyonun sesini duyar. Haberler de erken başlamıştır. Saatinin geri kaldığını düşünür. Kahve her zamankinden kalabalıktır. Müdür, Kambur Sabri'nin akümülatör bulduğunu düşünür. Radyodan haberler verilir. Savaş haberleri bitince iç haberleri veriyoruz diye anons geçilir. Dursun Yavaş'ın baltasını çalan hırsızın emniyet güçlerince tespit edildiği ile ilgili haber verilir. Haberin içinde hırsız olarak Cimbali Memet namında biri diyerek kişi de belirtiliyordu. Çayhanede sesler kesilir.

Herkes habere dikkat verir. Haber bitince yaylı sazlar ile ilgili müzik yayını başlayacağı söylenince, Kambur Sabri her zaman yaptığı gibi sesi kapatır. Çayhanede batı müziği dinlenilmiyordur.

Gözüm'ün radyo taklidi Kahvedekiler şaşırıp kalırlar. Balta ve Cimbali Memet hakkında konuşmaya başlarlar. Yavaş yavaş kahveden dağılırlar. Okul müdürü kalır. Gözüm 'ün perdenin arkasından radyo yayını gibi konuştuğunu anlamıştır. Kambur Sabri duyulmaması için ricada bulunur. Gözüm perdenin arkasında çıkınca babası azarlar. Hükümetin haber ajansında Dursun Ağa'dan bahsedilmeyeceğini, evde konuşulan şeyleri neden haber olarak söylediğini sorar. Kız ise ezberinde haber kalmadığını, radyoyu kapatıyor gibi yapmayınca aklına gelen ilk şeyleri söylemek zorunda kaldığını anlatarak kendini savunur.

Başta bulunur Bu olaydan sonra hemen o gece Dursun Ağa'nın evinin önünde baltası bulunur. Cimbali Memet de ortaldan kaybolur. Öbür çayhanelerin müşterisi iyice azalır. Herkes Kambur Sabri'nin çayhanesine geliyordur. Onun radyosu gibi olmadığını, en gerçek haberin onun radyosundan geldiğini konuşuyorlardır.

Temalar

Rekabet/Değişim Radyonun ilk olarak Kambur Sabri'nin çayhanesine gelmesi bir yeniliktir ve rekabetin yarattığı ortamla diğer çayhaneleri de yeniliğe zorlamıştır. Her çayhanede radyo olması, Kambur Sabri'nin daha büyük ve ses çıkaran bir radyo olmasına sebep olmuştur. Yenilik rekabeti ve değişimi beraberinde getirmiştir.

Toplumsal algı/Toplumsal gerçeklik İkinci Dünya Savaşı devam ederken küçük ilçede yaşayanların Dursun Ağa'nın baltasının çalınması ile daha fazla ilgilenmesi toplumun gündelik yaşamını etkileyen ve kendi gerçekliğinin içinde olan olaylardan daha fazla etkilendiğini ve bu olaylarla daha fazla ilgilendiğini göstermektedir.

METRO NE PİÇUKE

Kişiler

Hamido Sado'dan sonra eşkıya olup dağlara çıkmıştır. Yaş olarak Sado'dan büyüktür.

Şado Eşkıya olup dağa çıkmıştır. Ondan sonra gelenleri çetesine katmıştır.

Şih Sülo Hamido ve Sado'nun köyündeki şihtir.

Tüccar Manifatura tüccarıdır. Hamido ve Sado'nun çeteleri tarafından mallarına el koyulmuştur. Canına zarar vermemeleri için ne isterlerse alabileceğini söylemiştir.

Öykü

Hamido ve Sado'nun arasındaki çekişme Hamido ile Sado dağları bölüşemiyorlardır. Bu yüzden başkanı oldukları çetenin arası çok gergindir. Anlaşmazlıkları dağların yetersizliğinden değildir. Çünkü o bölgede fazlasıyla dağ vardır. Ama konum olarak çok iyi bir dağ vardır. Burada mağara çoktur, yol kesmeye uygun bir yerdedir. Köylerine en yakın dağdır ve jandarmaların gelip kolaylıkla baskın yapamayacağı bir yerdir. Sado dağa çıkıp eşkıya olan ilk kişidir. Sonradan ona katılanlarla çetesinde on bir adam olmuştur. Hamido ise sonradan o dağa çıkmıştır ve onun çetesinde de 8 kişi vardır.

İki çete arasındaki gerginlik artar Koskoca dağdır ama iki çeteye yetmemektedir. İki çetenin adamları yol kesmeyi bırakıp birbiri ile uğraşmaya başlamışlardır. İki çetenin adamları silahlı çatışmaya girmek üzere olunca tecrübeli olan Sado, Hamido'ya haber gönderir. Yanına gelip anlaşma, uzlaşma sağlamak için konuşmalarını önerir. Ama Hamido ayağına gitmeyeceğini, kendisinin gelmesini söyler. Bu konuda da uzlaşamayınca Şih Sülo'ya sormaya karar verirler.

Şih Sülo'nun çözümü Şih Sülo küçük olanın yaşı büyük olanın yanına gitmesini söyler. Ama Sado kendi çetesinde daha fazla adam olduğunu söyleyerek reddeder. Şih Sülo hak verir. Bu kez de Hamido kabul etmez. Sonunda Şih Sülo ikisinin de yolun bir tarafından yürüyüp ortada buluşmaları çözümü bulur.

İki çetenin anlaşması İki çete lideri Şih Sülo'nun dediğini yapar. Konuşurlar ve artık güçlerini birleştirerek yol kesmeye, soygun yapmaya karar verirler. Ele geçirdiklerini de ortak şekilde paylaşacaklardır. Çeteler de yine ayrı ayrı yaşayacaklardır.

İki çetenin ortak soygunu İki çete ertesi gün bir kamyonun önünü keserler. Kamyon tıklım tıklım yük doludur. Şoför ve şoförün yanında oturan malların sahibi arabadan indirilir. Paraları istenir ama ceplerinden pek para çıkmaz. Tüccar da bütün parası ile kamyondaki malları almıştır. Kamyon top top kumaşlarla doludur. Adamlar şoförü ve tüccarı ağaca bağlar ve kumaşları araçtan indirirler. Para olsa paylaşmak kolaydır ama kumaşlarda zordur. Her kumaşın değeri farklıdır. İki çeteden birer adamı Şih Sülo'nun yanına gönderip sorarlar. O da onlara bir ağaç dalı verir ve kumaşları bununla ölçüp yırtarak paylaşabileceklerini söyler.

Sado'nun ölümü Anlaşıldığı gibi dal ile ölçüp yırtıp her bir adama pay edilir. Fakat bir süre sonra Hamido bu işte bir gariplik var diyerek adaletsiz paylaştırıldığını söyler. Sado kendi adamları daha fazla sayıda olduğu için onlara on bir pay, Hamidoya sekiz pay düşüyor diye açıklar. Anlaşmazlık sonucu Hamido, Sado'yu çekip vurur ve artık adaletli dağıtmalarını söyler.

Hamido'nun ölümü Adamlar yine kumaşları ölçüp dağıtır. Beş top kumaş ölçüp yırtılıp dağıtılmış, altıncı topa geçilmiştir. Sado'nun adamları bu metre küçük, adaletsizlik var diyerek karşı çıkarlar ve yine anlaşmalarına fırsat kalmadan bu kez adamlardan biri Hamido'yu vurur. Tabanciyı ilk çeken karşısındakini vuruyordur. En sonunda adamlar birbirimizi vurup durmayalım diyerek anlaşılır.

Tekrar anlaşmazlık çıkar Kumaşları yine ölçüp dağıtmaya başlarlar. Bu kez Hamido'nun adamlarından biri yine haksızlık var der. Metre büyük, size çok kumaş düşüyor diyor. Silah çekmemek için büyük yemin ettiklerinden silah çıkaramazlar ama birbirlerine girerler. Kavga devam ederken içlerinden biri araya girer ve durmalarını söyler. Tüccara metre büyük mü küçük mü diye sormaya karar verirler.

Tüccarın sözü Çubuğu ağaca bağlı olan tüccara götürürler. Hiçbiri Türkçe bilmediğinden Kürtçe konuşuyorlardır. Manifaturacı tüccar Kürtçe "Suk ev suke, metro ne piçuke" der. "Çarşı bu çarşı olduktan sonra metre ne küçüktür ne büyük, tam size göredir" demiştir. Tüccarın sözlerini duyanlar metrenin tam onlara göre olduğunu, arkadaşlarının boşu boşuna öldüğünü söyleyerek pişman olurlar.

Temalar

Adalet/Hak Çeteler arasında hak ve adalet kavramları etrafında adil bir paylaşım peşine düşme söz konusudur. Her iki çete de kendi çıkarlarını koruma ve kendilerini ön planda tutma isteği ile gerilimi tetiklerler. Bu gerilim beraberinde kayıplara sebep olur. Adil ve doğru olanın tek bir bakış açısı ile değerlendirilemediği, herkesin kendi bakış açısı ile adaletin ve hak olanın peşine düştüğü görülmektedir. Gerçek olan doğru ve adil olanın bulunduğu ortamla ilgili olduğudur.

İSKARPİN

Öykü

Otobüsteki kılıksız adam Hava çok sıcaktır. Otobüs terminalinde çığırtkan İstanbul yolcusu kalmasın diye bağıırıyordu. Çok pis kokan, yamalı elbisesi olan, ayakları çıplak ve çıplak ayak gezmekten ayakları nasırlanmış bir adam otobüse biner. İlk koltuktaki cam kenarına oturur. Adamın yanına binen genç adam koltuğa oturmasıyla, ekşi koku yüzünden mendilini burnuna götürmesi bir olur.

Yirmi sekiz numaralı koltuktaki kadın Otobüsün kalkma saati gelir. Fakat yirmi sekiz numaradaki yolcu eksiktir. Sonunda gelir. Gençliğinde güzel olduğu belli olan, süslü püslü ve şişman bir kadın otobüse biner. Parfüm kokusu sıcak hava ile karışıp iyice ağır bir hava oluşturuyordur. Arka koltukta olduğunu görünce o koltukta sallana sallana gidemeyeceğini söyler. En öndeki perişan adamı gözüne kestirir. Ona kalkmasını söyler.

Kadın ön koltuğa oturmak ister Kadın adamı aşağılayarak bunun gibiler yüzünden kendilerinin zarar gördüğünü, o en önde güzel yere kurulmuşken kendi arkalarda sallanarak gidemeyeceğini

söyler. Kimse sesini çıkarmıyordu. Adam dayanamaz kalkmaya yeltenir fakat yanındaki genç adam gizlice eliyle dizine bastırır. Adam bu hareketten güç alıp kalkmaz. Kadın konuşmaya, hakarete ve söylenmeye devam eder. Adam yine kalkacakken yanındaki genç yine dizine bastırır. Bu kez adam burası benim yerim deme cesaretini gösterir.

Genç delikanlının olaya müdahalesi Memlekette ayakla başın yer değiştirdiğini, insanlarda saygı olmadığını söyleyerek cırtlak sesiyle bağırma devam eden kadın susmuyordu. Etraftakiler artık kadına çok sinir oluyordu. Kadın kendinden emin şekilde adama, senin gibiler önde oturamaz deyince kılıksız adam da inanıp kalkmaya yeltenir ama yanındaki genç yine onun dizine bastırır. Adam oturur. Genç adam dayanamaz ve biletçiye hanımın yerini gösterin de otursun diyerek olaya müdahale eder.

Otobüste akşam saatleri Biletçi, kadının biletini kontrol eder ve ona arkadaki koltuğu gösterir. Kadın istemeye istemeye oturur. Ama yol boyunca da söylenir durur. Hava kararınca herkes susar, motor sesinden başka bir şey duyulmaz. Sıcaktan ayağı şişenler, şişman kadın da dahil ayakkabısını çıkartır.

Kadının kaybolan ayakkabısı Otobüs erkenden İstanbul'a gelir. Şişman kadın arka kapının orada eğilip ayakkabısını aradığı için o kapı kullanılamaz. Herkes yavaş yavaş ön kapıdan çıkar ama kadın en sona kalır. Ayakkabısının tekini bulamıyordu. Yağmur yağıyordu. Kadın aksayarak yürüyordu. Otobüs görevlileri ile kavga eder. Adamlar binerken iki ayakkabısı var mıydı görmediklerini söyler. Kadın kızar. Bu sırada kılıksız adam genç adamın kulağına eğilir ve ayakkabıyı Sapanca'da belki bulabileceklerini söyler. Hava karanlıkken ve kadın uyurken, kadın ayakkabısının tekini ayağından çıkarmıştır. Adam da Sapanca'dan geçerken ayakkabının tekini atmıştır.

Temalar

Ön yargı/Adalet Şişman kadın temiz, iyi giyimli ve toplumsal olarak kabul edilen şekilde görünmesine rağmen otobüstekiler tarafından oldukça rahatsız edici bulunmuştur. Kılıksız adam ise tam tersine oldukça kirli, kötü kokulu ve değersiz görülmektedir. Ama davranışları dolayısıyla yanındaki genç tarafından desteklenmiştir. Ön yargılar, toplumsal algılar dışarıdan görülenden farklı olabilmektedir. Şişman kadın saygısız, kaba ve bencildir. Genç delikanlının önce örtük biçimde sonra alenen kılıksız adamın yanında olması ve onun hakkı olanı korumasına yardım etmesi bazen küçük gibi görünen hareketlerin doğru olanın korunmasını sağladığını göstermektedir.

Güç/Sınıfsal adaletsizlik Öyküdeki kadın, sınıfsal durumundan dolayı rahatlıkla evsiz ve yoksul görünen adamı aşağılamaktadır. Kendini üst konumda, adamı ise aşağıda görmektedir. Sınıfının onda olağan bir ayrıcalık yarattığını düşünmesi karşısındaki adamda değersizlik hissini pekiştirmiştir. Kadın adam üzerinde rahatlıkla baskı kurarken, kılıksız adamın yine görünüşünden dolayı toplumca kabul gören genç delikanlının desteği ile hakkına sahip çıkabildiği görülmektedir.

SUÇ SENİN!

Öykü

İşsiz kalan yazar Yazar işsiz kalmanın ve dahası işten çıkarılmanın zor olduğunu söyler. Daha da zor olanı çevresine, neden işten çıkarıldığını meraklı arkadaşlarına anlatmak zorunda kalmaktır. Arkadaşları ne yapıp edip suçlu olarak hep onu gösteriyor ve işten çıkarılmasının suçlusu olarak onu ilan ediyordu. Yine işten çıkarıldığı bir gün bu sefer kimseye bir şey dememeye karar verir. Böylece daha fazla siniri bozulmayacaktır.

Yazarın arkadaşı Osman'ın soruları Bu düşüncelerle giderken arkadaşı Osman Şükrü kolundan tutar. Yüzünde üzülmüş bir ifade vardır ama zorla bu ifadeyi vermeye çalıştığı çok belli oluyordu. İşten çıkarıldığını duyduğunu ve çok üzüldüğünü söyler. Neden işten çıkarıldığını sorar, bilmiyorum yanıtını alınca tahmin etmeye çalışır. Zorla arkadaşını kahveye oturtur ve sorular sormaya başlar. İşe geç mi gidiyordun, kaytarıyor muydun, patronunun işleri kötü mü gidiyordu, adama ters mi davranıyordun, aylığına zam falan istedin mi gibi soruları sorar. Yazar hepsine akıl da soru işareti kalmayacak ve onu suçlayamayacak şekilde cevap verir. En son "Sen bu adama şu an bana baktığın gibi ters bakmış olabilir misin?" der ve yazar, farkında değilim deyince suçun onda olduğunu söyler. Artık rahatlamış görünüyordu.

Diğer arkadaşı da yazarı suçlar Yazarın canı işten çıkarılmaktan daha çok sıkılır. Otobüse biner ve başka bir arkadaşını görür. O da haberi almıştır. Nedenini sorar. Bilmediğini söyler. Cinayet çözmeye çalışan bir polis gibi gizemli gizemli düşünür ve o da birtakım sorular sorar. Yazar hepsini onu suçlayamayacak şekilde yanıtlar verir. En son patronu ile nasıl konuştuğunu sorar. Basbayağı konuşuyordum cevabını alınca “Patronla basbayağı konuşulmaz, senli benli konuşulmaz” der. Zaten çok sık görmediğini söyleyince de adam onunla konuşmadığı için seni işten çıkarmıştır o zaman der. Suçluyu bulup rahatlamıştır.

Yazarın sabrı tükenir Yazar ilk durakta iner. Canı daha da sıkılmıştır. Eski bir arkadaşına gider. Daha selam vermeden “Beni işten çıkardılar ama sebebini sorma” der. Arkadaşı böyle deyince sebebini daha çok merak eder. Nedenini öğrenmeye çalışır. Yazar artık sorulardan bunalır. Arkadaşı en son senin ayakkabıların gıcırıyor, ne zamandır böyle diye sorar. İlk aldığı günden beri böyle olduğunu öğrenince, bu sese dayanılmayacağını, patronunun haklı olduğunu söyler. Yazar suç bende diye bağırır. Oraya gittiğine pişmandır.

Vapurdaki sohbet Vapura biner, Kadıköy’e gidecekken birisi ile konuşmaya başlar. Neden canın sıkın diye sorunca işten çıkarıldığını söyleyerek yanıt verir. Neden çıkarıldığını sorunca da arkadaşlarının söylediği sebepleri söyler. Adam bu sebeplerden işten çıkarılmayacağını söyler ve saçma bulur. Yazar, adama alaylı cevap verir. Patronla da böyle alay ederdim beni işten çıkardı, suç bende diye söylenir gider.

Yazarın, İbrahim’e tavrı Eve geldiğinde arkadaşlarından İbrahim yanına gelir. Çok üzgündür. On gün önce işten çıkarılmıştır. Yazar neden çıkardıklarını sorar, o da bilmiyorum seni neden çıkardılar diye cevap verir. Yazar da aynı yanıtı verir. Yazar arkadaşları gibi İbrahim’e bir sürü sebep sıralamaya ve işten atılma nedenini bulmaya çalışır. İki de karşılıklı birbirini sorguya çekmeye başlamıştır. İbrahim sık sık öksürür ve burnunu çeker. Yazar, İbrahim’in her zaman böyle nezle gibi olduğunu öğrenir. İbrahim’e işten çıkarılma nedeninin bu olduğunu söyler. Sürekli böyle burnunu mendile silerse işten çıkarılmasının normal olduğunu söyleyerek onu suçlar. İş bulmuş kadar rahatlamıştır.

Temalar

İki yüzlülük/Empati İnsanlar birbirlerinin düştüğü zor durumlara üzülmüş gibi görünseler de iki yüzlülük yaparak karşısındakinin hata yaptığını kanıtlamak istemektedirler. Aynı duruma kendisi düştüğünde sıkıntı yaşayan yazar, empati kuramarak benzer bir durumu kendi arkadaşına yaşatmaktadır.

Sosyal baskı/İşsizlik İşsizlik bireyde maddi zorluklar, bunalımlar yaşattığı gibi çevre baskısına da neden olmaktadır. Bireyin sosyal çevresi de bu gerilimi arttırmaktadır.

ÇILGIN BİR AŞK

Kişiler

Hasan Bir süredir işsizdir ve maddi sıkıntılar çekmektedir. Bir arkadaşı vasıtası ile iş bulmaya çalışmaktadır.

Leydi Çok güzel, alımlı bir kadındır. İnsanları kandırarak arkadaşlarıyla onları soymaya çalışan bir sahtekardır.

Öykü

Hasan arkadaşı ile buluşmaya gider Hasan, Hilton otelinin lobisinde arkadaşı ile buluşacaktır. Arkadaşı, onu işe yerleştirecek arkadaşının yanına götürecektir. Aylardan beri işsizdir. Günde bir öğün yiyerek yetiniyordur. İyi görünümlü giyinmek istemiş, eski takımını çıkarmış ama onun içine de zor sığmıştır. Otele gider ve arkadaşı henüz gelmediği için bir koltuğa oturur.

Leydi ile tanışma Koltukta otururken, geçerken etekleri bacağına sürtünen bir kadın karşı koltuğuna oturur. Çok çekici ve alımlıdır. Kadın kısa bir zaman sonra ona Fransızca bir şeyler söyler. Cevap vermeyince İngilizce, en son ise Türkçe konuşur. Onunla tanışmak istediğini söyler ve kendisine leydi

diye hitap etmesini ister. “Beni terasa çıkarır mısınız” diye sorar. Hasan nazikçe kabul eder. Tam o anda iri yarı bir adam, kadına bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sorar. Kadın rahatsız etmemesini söyler ve kibarca reddeder.

Hasan ve kadının sohbeti İki asansöre binip çıkarlar. Kadın korktuğunu söyler. Hasan, kimden diye sorunca koçasının casuslarından olduğunu söyler. İki iri adam sol ve sağ arka tarafta duruyordur. Hasan’ın cebinde doğru dürüst para olmadığından, ona içki ısmarlamamak için pek garsonun tarafına bakmıyordu. Kadın burada çok korkuyorum diye tekrarlar ve onu koruyup koruyamayacağını sorar. Hasan tereddütsüz sözler veriyor ve onun için her şeyi yapacağına dair laflar ediyordu.

Leydi ve Hasan yakınlaşır Leydi, Hasan’ı dairesine davet eder. Dairesinde iyice yakınlaşırlar. Hasan’ın kadın karşısında nutku tutulur. Arada kadının deli olabileceğini düşünür ama o zaman onu bu kadar iyi tanıyıp, bu kadar mantıklı laflar edemez diye düşünür. Kadın kocasının duvarların ardına onu dinlemek için cihazlar yerleştirmiş olabileceğinden bahseder. Leydi, kocası ile ilgili şeyler söyleyip, Hasan’ı ve ona olan aşkını anlattıkça, Hasan kadın için her şeyi yapabilecek şekilde konuşuyordu. Dışarıdaki adamları öldürmeyi bile teklif etmiştir.

Leydi, Hasan’a içini döker Leydi, çocuk yapmak istediğini söyler. Hasan şaşırır. Kadın hikayesini anlatır. Amerikalı çok zengin ama yaşlı bir adamla evlidir. Adam çocuk istiyordur ama çocuğu olmuyordur. Ölünce soyunu devam ettirecek ve servetini alacak bir çocuk için kadını bu seyahate göndermiştir. Leydi, akşam bu ülkeden ayrılacaktır. Leydi bir yandan ağlar, çaresizdir. Hasan niye onu seçtiğini sorduğunda, onda şövalye ruhu olduğunu söyler.

Hasan oyuna gelmiştir Hasan, Leydi’nin korkusunu anlar. Zengin kocası çok kıskançtır. Kadın onunla işini bitirir bitirmez o muhafızlar onu öldürecekler. Böylece çocuğun babası kendi bilinecektir. Hasan bir şekilde Leydi’nin isteğini yerine getirmekten başka çare bulamaz. Kadın yoksa kendini öldüreceğini söyler. Hasan’a banyoya gidip soyunmasını söyler. Hasan banyoya gider soyunur ama kadının karşısına iç çamaşırı ile gitmeyi uygun görmez. Bornozunu giyer, kıyafetlerini orada bırakır. Tam yanına geldiğinde, arkasından banyodan muhafızlardan biri çıkar. Hasan’ın cebinde hiç para olmadığını Leydi’ye söyler. Adamı kovar.

Kandırılan diğer adam Hasan elbiselerini giyer ve dışarı çıkar. Başına gelenleri düşünür. Adamın banyoda saklandığını, onun ceplerini kontrol ettiğini anlar. Bu kovulmayı düşündükçe ona ağır gelir. Kadının evinin önüne gider ve iki çift laf etmek ister. Evin önü kalabalıktır. Bornozlu bir adam vardır. Adamın yakasına yapışmış bir adam karısı ile yaptıkları için hesap soruyordur. Koruma kılıklı adam ise ona yaklaşıp bu işi uzatmanın onun için iyi olmayacağını, duyulursa gazeteye düşeceğini ve karısının öğreneceğini söyler. Pazarlığa girerler. Hasan ise oradan uzaklaşır.

Temalar

Manipülasyon/Sahtekarlık Maddi zorluklar içinde olan ve yalnız yaşayan Hasan, yeni tanıştığı Leydi’nin söylediklerinden etkilenir. Kadının söylediklerinin gerçekliğini sorgulasa bile inanmak istediği, kolaylıkla manipüle olduğu için birdenbire onun için birilerini öldürmeyi bile göze alabilecek duruma gelmektedir. İnsanlar manipüle edildiklerinde kolaylıkla gerçeklik algısını kaybedebilir ve kandırılabilirler. Özellikle de birileri için farklı oldukları söylenip övüldüklerinde daha kolay aldatılabilmektedirler.